

30к-3
1844

**РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА**

№3 САКАВІК 1966

ПАВОЛЬНА, ШЧЫРА

Штосьці мне вясною марыцца —
У жыцці такое здарыцца, —
Сэрца з сэрцам, знаю, стрэнецца,
Прыдзеш ты, любоў, мне верыцца,
Прыдзеш ты, прыдзеш ты,
Прыдзеш ты, любоў, мне верыцца. } 2 разы

Нізка долу нахілёная,
Шэпча вербіна зялёная
Па-над рэчкай быстрацэчнаю...
Дачакаюся сардэчнага,
Ой, свайго, ой, свайго
Друга мілага, сардэчнага. } 2 разы

У цвеце сад, як запарошаны,
Прыдзе любы мой, хорошы мой, —
Нездарма мне сніцца, марыцца, —
У жыцці такое здарыцца,
Знаю я, знаю я.
Знаю я — такое здарыцца. } 2 разы

ШТОСЬЦІ МНЕ ВЯСНОЮ МАРЫЦЦА

Словы А. ДЗЕРУЖЫНСКАГА

Музыка І. КУЗНЯЦОВА

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНІЦА № 3
І СЯЛЯНКА

САКАВІК
1966

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ СОРАК ДРУГІ

ДЛЯ ШЧАСЦЯ ЧАЛАВЕКА

Маналітная і згуртаваная ідзе наша партыя да свайго гістарычнага з'езда. Па ўсёй неабсяжнай Савецкай краіне на сходах працоўных, у партарганізацыях, у друку шырока абмяркоўваецца праект Дырэктыў XXIII з'езда КПСС па новаму пяцігадовому плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1966—1970 гады. Вялікая савецкая сям'я з радасцю зазірае ў новае пяцігоддзе.

Лічбы, прыведзеныя ў Дырэктывах, не могуць не здзівіць нас, не ўсхваляваць нашы сэрцы. У новым пяцігоддзі краіна ўзнімецца на яшчэ большую вышыню, стане яшчэ больш магутная. Нацыянальны даход Савецкага Саюза павінен павялічыцца за пяцігоддзе на 38—41 працэнт, а рэальныя даходы ў разліку на душу насельніцтва ўзрастуць прыкладна ў 1,3 раза. Да 1970 года аб'ём прамысловай прадукцыі вырасце ў паўтара раза. Краіна будзе выпрацоўваць 840—850 мільярдаў кілават-гадзін электраэнергіі 124—129 мільёнаў тон сталі, здабываць 345—355 мільёнаў тон нафты, 225—240 мільярдаў кубаметраў газу, 665—675 мільёнаў тон вугалю. Рэзка павялічаць выпуск прадукцыі прадпрыемстваў машынабудавання і хімічнай прамысловасці, а сельскагаспадарчая вытворчасць будзе даваць прадуктаў і сыравіны значна больш, чым цяпер. Гэтыя велічныя лічбы грунтуюцца на рэальнай аснове, на тых матэрыяльных магчымасцях, якія мае наша краіна.

Характэрныя асаблівасці новай пяцігодкі — гэта далейшае паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу і хуткае ўкараненне яго ў вытворчасць. Вялікая ўвага будзе аддавацца росту прадукцыйнасці працы і павышэнню эфектыўнасці ўсёй грамадскай вытворчасці.

Абапіраючыся на цяжкую індустрыю, савецкі народ забяспечыць далейшае тэхнічнае пераўзбраенне сельскай гаспадаркі, а таксама тых галін вытворчасці, якія вырабляюць прадметы ўжытку. Клопаты партыі аб савецкім чалавеку, аб яго дабрабыце памнажаюць яго сілы, натхняюць на новыя здзяйсненні. Ажыццяўленне Дырэктыў — у руках тых, хто стаіць ля варштатаў, працуе ў канструктарскіх бюро і лабараторыях, на калгасных палях і фермах. Ад кожнага з нас залежыць выкананне новай пяцігодкі, кожны павінен унесці дастойны ўклад у пабудову камунізма.

Якое шырокае поле дзейнасці адкрываецца перад кожным працоўным чалавекам краіны! Як многа могуць зрабіць у выкананні пяцігодкі працавітыя жаночыя рукі! Тут і клопаты пра павелічэнне вытворчасці, і пра паляпшэнне якасці вырабаў, і ажыццяўленне самага строгага рэжыму эканоміі.

Цэнтральная задача сельскай гаспадаркі ў новым пяцігоддзі — значна павялічыць вытворчасць прадуктаў харчавання, каб лепей задаволіць патрэбы насельніцтва і забяспечыць прамысловасць сельскагаспадарчай сыравінай. Сярэднегадавы аб'ём вытворчасці сельскагаспадарчай прадукцыі павінен вырасці за пяць гадоў на 25 працэнтаў у параўнанні з мінулым пяцігоддзем. Галоўная ўвага будзе звернута на павелічэнне вытворчасці збожжа, што будзе мець рашаючае значэнне і для росту дабрабыту народа, і для развіцця іншых галін сельскай гаспадаркі, асабліва жывёлагадоўлі.

Дзяржава прадугледжвае далейшыя

меры матэрыяльна-тэхнічнай аснашчэнасці сельскай гаспадаркі — павялічвае капіталаўкладанні, пашырае пастаўкі мінеральных угнаенняў. Вызначана шырокая праграма меліярацыйных работ, паляпшаецца планаванне, прымаюцца меры, каб павысіць матэрыяльную зацікаўленасць працоўных у выніках свайго працы.

Чытаючы Дырэктывы, яшчэ і яшчэ пераконваешся ў тым, што эканамічная палітыка ЦК нашай партыі і Савецкага ўрада выказвае карэнныя інтарэсы народа, накіравана на паляпшэнне яго дабрабыту. Асноўная мэта новага пяцігадовага плана — больш поўнае задавальненне матэрыяльных і духоўных патрэб савецкіх людзей. За пяць гадоў заробная плата рабочых і служачых вырасце ў сярэднім не менш як на 20 працэнтаў, а грашовыя і натуральныя даходы калгаснікаў ад грамадскай гаспадаркі — у сярэднім на 35—40 працэнтаў. Не менш як на 40 працэнтаў павялічацца грашовыя выплаты і льготы насельніцтву за лік грамадскіх фондаў (дапамогі па сацыяльнаму страхаванню, пенсіі, стыпендыі, бясплатнае навучанне, бясплатнае медыцынскае абслугоўванне, пущэўкі ў санаторыі і дамы адпачынку і многае іншае). Дырэктывы прадугледжваюць далейшае паляпшэнне пенсійнага забеспячэння рабочых, служачых і калгаснікаў. Зніжэнне дзяржаўных рознічных цэн на прадукты і прамысловыя тавары народнага ўжытку, развіццё ўсіх відаў бытавога і культурнага абслугоўвання насельніцтва — гэта таксама павысіць наш дабрабыт.

Шмат увагі аддаецца жыллёваму будаўніцтву. У гарадах, рабочых пасёлках і саўгасах за кошт дзяржаўных капітальных укладанняў і кааператывных сродкаў будуць пабудаваны жылыя дамы агульнай плошчай каля 400 мільёнаў квадратных метраў. Больш утульнае і зручнае стане наша жыллё: нас парадзе дасканалая планіроўка пакояў, газіфікацыя, шырокае выкарыстанне электраэнергіі.

Вялікія планы ў галіне народнай асветы. За гэта пяцігоддзе ў асноўным будзе завершана ўвядзенне ўсеагульнай

сярэдняй адукацыі для моладзі. Прыкладна 7 мільёнаў спецыялістаў з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй — на 65 працэнтаў больш, чым у 1961—1965 гадах, падрыхтуюць тэхнікумы і вышэйшыя навучальныя ўстановы. А каго з жанчын не ўзрадуе, што дзяржаўныя дашкольныя ўстановы прымуць значна больш дзяцей, чым цяпер: аж 12 мільёнаў 200 тысяч! У асноўным будуць задаволены патрэбы гарадскога насельніцтва ў дзіцячых установах, многа ясляў і дзіцячых садоў адкрыецца на вёсцы.

Дырэктывы прадугледжваюць павелічэнне спажывання мясных прадуктаў, цукру, фруктаў, рыбы. Больш будзе прадавацца тканін, адзення, трыкатажу. Палепшыцца гандаль, павысіцца культура абслугоўвання ў сталовых, закусачных.

Працоўныя нашай рэспублікі, як і ўсяго Савецкага Саюза, сустрэлі Дырэктывы з вялікім энтузіязмам. Яны ведаюць, што выкананне новай пяцігодкі патрабуе шмат сіл і энергіі, вялікага размаху. Няма сумнення ў тым, што савецкі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі з вялікім натхненнем ажыццявіць усе прадначартанні новага пяцігадовага плана. Разам з усім народам пойдучь наперад па шляху камуністычнага будаўніцтва і нашы слаўныя савецкія жанчыны. Не шкадуючы сіл і энергіі, яны аддадуць свае веды і вопыт будаўніцтву нашай шчаслівай будучыні — камунізма.

Група дэлегатаў XXIII з'езда КПСС. У першым радзе (злева направа): С. Т. Пальвінская — цялятніца калгаса імя Леніна Віцебскага раёна, А. К. Вяржбіцкая — дырэктар саўгаса «Стара-Барысаў», Т. Н. Кулакоўская — доктар сельскагаспадарчых навук. Другі рад: А. М. Громаў — муляр Мінскага будаўнічага трэста № 1, В. В. Кірэй — урач Бярозаўскай участковай бальніцы, В. П. Няхайчык — рабочы завода аўтаматычных ліній, М. А. Вароніна — свінарка калгаса «Светлы шлях» Сморгонскага раёна, К. І. Ніколіна — лабарантка Полацкага нафтапрацоўчага завода.

Фота Ул. Вяхоткі.

ЖЫЦЦЁ ў чалавека адно. І ён імкнецца пражыць яго так, каб пакінуць добры след на зямлі, каб з'яўляліся новыя фабрыкі і заводы, гарады і вёскі.

І яны вырастаюць. Толькі за апошні час забіліся сэрцы Светлагорскага завода штучнага валакна і Гомельскага суперфасфатнага, далі прадукцыю другая чарга Баранавіцкага тэкстыльнага і Другі салігорскі калійны камбінат, уступілі ў строй новыя магутнасці на полацкім «Нафтабудзе» і Баранавіцкім дынавым камбінаце. Паплыла па сталёвых трасах дадатковая энергія ад Бярозаўскай ДРЭС, і нарадзіліся новыя тоны слускага цукру на заводзе-гіганце... Чалавек гэтымі збудаваннямі паставіў помнік сваёй працы, сваім рукам.

А жыццё бяжыць. Хутка новыя заводы і фабрыкі з'явяцца на зямлі. І будуць працаваць на іх тыя, хто ўзводзіў іх, даваў ім жыццё. Будуць працаваць тут да ўсяго здатныя людзі.

Жыццё іхняе — што кніга. Ёсць старонкі, якія адкрываеш

выбегла расчырванелая, усхваляваная іхняя Саша. І ўсе зразумелі — здала.

Іван Сямёнавіч павіншаваў і ціха прамовіў:

— Расці, чалавек. Расці... Ідзі ў жыццё...

СТАРОНКА ТРЭЦЯЯ

Пяць гадоў прабеглі, як адзін дзень. А потым Аляксандра Шэлег стала Аляксандрай Сцефаненка і паявіліся дачушкі, спачатку Люда, потым Надзя.

— Працаваць табе нельга. Дзяцей глядзі, — сказаў муж.

— А можа, Лёня, як-небудзь?

— Не! Нічога не будзе.

КНІГА БЕЗ ЭПІЛОГА

з захапленнем, ёсць і такія, што разам з чалавекам сумуеш над імі, і такія — калі хочацца чымсьці дапамагчы...

Давайце разгорнем некалькі старонак жыцця русавалосай маладой сціплай жанчыны — брыгадзіра Слуцкага цукровага завода Аляксандры Сцефаненка.

СТАРОНКА ПЕРШАЯ

Ціха, неяк сумна было ў вёсцы, бо ў кожнай хаце сваё гора. У той сям'і не вярнуўся з вайны бацька, у гэтай — загінулі ў партызанах сын ці брат. Таму і не надта весяліліся ў Заполлі. Ды якая там весялосць, калі ў хаце посніца.

Галодна было і ў сям'і Шэлегаў. Сям'я вялікая, аж дзевяць душ, а працаўнікоў усяго двое.

Ды ў той час і разжыцца не было на чым. Адпрацуеш у калгасе дзень, а атрымаеш галачку на паперы. Аднак людзі не хныкалі: ведалі, што гэта пройдзе, як вайна, як дрэннае надвор'е.

Але і жыць было патрэбна. Таму з раніцы да змроку дзеці Шэлегаў, бы тыя мурашкі, корпаліся на калгасным полі. Збіралі каласкі, вазілі снапы, латашылі пустазелле... Разам з усімі была Шура.

Падрастала, сталела. Вось ужо за плячыма сем класаў засталася.

Неяк вельмі сур'ёзна, калі занесла дадому атэстат, загаварылі з ёю бацька і маці.

Бацька: — Шкада цябе, дачушка, малая яшчэ. Але камусьці з вас патрэбна ісці ў горад, каб дапамагаць сям'і.

Маці: — Мы вырашылі, што табе.

Сказала гэтак і адварнулася. Магчыма, парушынка ў вочы трапіла, а можа сонца ярка свяціла ў той час...

СТАРОНКА ДРУГАЯ

Аляксандра хвалявалася нават больш, чым тады, калі здавала ў школе экзамены.

І першы гэта заўважыў яе настаўнік Іван Сямёнавіч Лысаў.

Падышоў, усміхнуўся, сказаў па-чалавечы проста:

— Нічога! Мне таксама гэтае пачуццё вядома. Усе будзем «хварэць» за цябе.

Ведаў, што не падвядзе яго, брыгадзіра, бетоншчыца Аляксандра Шэлег. Бачыў, як працуе дзяўчына, як імкнецца да ведаў.

Але на экзамены на прысваенне рабочага разраду прыйшоў і брыгадзір, прыйшлі і рабочыя.

Усё скончылася добра. Праз якія паўгадзіны з пакоя амаль

І стала Аляксандра хатняй гаспадыняй. Мыла бялізну, гатвала абеды, бегала па магазінах.

А будоўля цягнула да сябе. Але як толькі пачынала аб гэтым гаворку з мужам, той адразу пераводзіў размову на іншае аб адмоўчваўся.

Падраслі дзеці. І аднойчы яна не вытрывала. Прышла да старога знаёмага, брыгадзіра Уладзіміра Буяноўскага, з якім калісьці побач працавала.

— Возьмеш? — запытала.

— Возьмем. Толькі ў нас цяпер спецыяльнасці бетоншчыка мала, трэба і арматуршчыкам быць. Згодна?

— Згодна.

— Тады прыходзь да нас, на будаўніцтва цукровага.

Ішла дадому, радавалася, што будзе зноў з людзьмі. Ішла па дарозе, з якой ужо сонца пачало злізваць снег, выпісваць з-пад яго чорныя прагаліны.

СТАРОНКА ЧАЦВЁРТАЯ

Сустрэча першая. К вечару ўсхадзілася завіруха. Вецер засыпаў снегам вочы, пранізваў да касцей цела. І адкуль, здаецца, быць у пору ранняй вясны такому снегу? А ён жа ўсё валіў і валіў.

Будоўля пусцела. Хто скончыў работу і падаўся дахаты, іншыя спалохаліся гэтага злюкі-марозу, пранізлівага ветру і пахаваліся хто куды.

Збіралася дадому і Аляксандра. Але па заведзенай звычцы, як заўсёды, пайшла занесці ў кладоўку розныя вёдры і інструмент.

А калі вярталася назад, густы промень святла асляпіў яе, загадаў сысці з дарогі.

Машына спынілася, з кабінкі высунуўся зухаваты шафёр.

— Каму тут бетон скідаць?

Аляксандра глянула на яго здзіўлена: маўляў, які бетон, калі ўсе разышліся па хатах?

— Няма часу. Хутчэй! — чуўся голас шафёра.

— Вязі назад. Сёння ніхто ўжо тут не працуе.

— А якая мая справа? Сказана прывезці, я і прывёз.

І шафёр пачаў падганяць самазвал да іхняга цэха. А праз момант бетон выліваўся на зямлю.

— Што ты робіш? — Аляксандра падбегла да яго, пачала ўгаворваць. — Ты ж дабро псуеш.

— Ды кінь ты. Хіба тваё гэта? Дзяржава не збяднее.

І машына паімчалася ў напрамку да горада.

Аляксандра стаяла і думала: «Што рабіць? Праз якія тры гадзіны бетон зацвярдзее... А гэта ж цэлая машына добра загіне...»

Бягом кінулася да кладоўкі, пачала вёдрамі насіць сальрку. І неўзабаве вясёлы агонь аддаваў цяпло бетону. А яшчэ праз

якую гадзіну людзі з брыгады, хто жыў непадалёк ад будоўлі, укладвалі бетон у падмурак будынка...

Сустрэча другая. Загарэўся лес. Высока ўгару ўзняўся чорны слуп дыму. На гэты слуп з усіх бакоў беглі людзі. Леанід з Аляксандрай былі на той час у вёсцы. І разам з усімі яны беглі тушыць пажар.

— Хутчэй сядайце, падвяжу!

Машына спынілася, і яны мігам ускочылі ў кузаў.

Зямлёю засыпалі полымя, задыхаліся ад дыму і гарачыні. І побач са Сцефаненкамі заўзята змагаўся з агнём шафёр з машыны.

— Вось і ўсё, — з палёгкай уздыхнулі людзі, калі ўсё было скончана.

Аляксандра глянула на шафёра і крыху сумелася. Перад ёй быў той самы чалавек, што выкінуў бетон на зямлю. Ён таксама, напэўна, пазнаў яе.

— А як жа з ранейшым? Гэта ж не тваё? — ціха прамовіла Аляксандра.

Шафёр, напэўна, таксама адразу ж зразумеў, аб чым гаворыць жанчына, бо таксама ціха адказаў:

— Дурны раней быў...

Апусціў галаву і паволі пакрочыў з лесу.

СТАРОНКА ПЯТАЯ

Людзі ўздыхнулі з палёгкай. Дзяржаўная камісія падпісала акт аб прыёме Слуцкага цукровага завода. Разам з усімі радавалася і Аляксандра. Заўтра яна будзе працаваць тут, на заводзе, у сокаачышчальным цэху. Калі ёй прапанавалі змяніць прафесію, з'ездзіць на паўгода на Жабінкаўскі цукровы, каб там павучыцца, яна крыху вагалася. Але сяброўкі, муж угаварылі.

— Гэта ж шчасце — на такім вялізным заводзе...

І яна паехала. А потым зноў працавала тут, канчала будаваць завод.

А цяпер радавалася, што стане ля аграмадзін-установак.

Але за радасцю прыйшло і засмучэнне. Сок, які павінен быў паступаць на яе ачышчальныя машыны, быў брудны, з рознымі прымешкамі. Цукар атрымліваўся замест белага буры. Вядома, у кожнай новай справе ёсць свае цяжкасці. Былі яны і тут, на першых кроках работы завода.

— У чым прычына? — над гэтым думалі ўсе.

Думала і Аляксандра. Некалькі разоў хадзіла па вакуум-фільтры, па фільтры сатурацыі. А Валянціна Жук, Ганна Бадэль і Люда Леановіч, члены яе брыгады, ужо колькі разоў збіраліся, раіліся. Заўважылі, што парушаецца тэмпературны рэжым, не хапае вакууму.

І зноў была радасць, калі раўнамерна запрацавалі машыны, а з цэнтрыфуг пасыпаўся бялюткі цукар.

СТАРОНКА ШОСТАЯ

— І дакуль гэта будзе працягвацца? — чула Аляксандра Сцефаненка амаль у кожным доме, калі хадзіла па Другім Валадарскім завулку.

Гэта яе ўчастак. Адсюль людзі накіравалі яе ў гарадскі Савет сваім прадстаўніком.

Але сёння хадзіла яна і амаль у кожнай хаце чула:

— Годзе так нам жыць. На вуліцы няма ліхтароў, гразка. Даўно ўжо час новы брук пралажыць, тратуары абнавіць.

І многа іншага пачула ў той дзень дэпутат гарсавета Аляксандра Мікалаеўна Сцефаненка.

А ўвечары яна сядзела над паперамі. Разлічвала, прыкідвала, запісвала прапановы працоўных.

Заўтра ж гарачы дзень. Заўтра сесія гарсавета, і яна будзе выступаць. Будзе дабівацца, каб прапановы выбаршчыкаў былі выкананы.

СТАРОНКА НЕ АПОШНЯЯ

Жыццё бяжыць. Яно ўпісвае ў біяграфіі людзей, быццам у кнігу, усё новыя і новыя старонкі.

Будуць новыя старонкі і ў жыцці Аляксандры Сцефаненка. Яскравыя, гераічныя, звонкія.

Кніга жыцця без эпілога.

А. АСТРЭЙКА

Слуцкі цукровы завод.

Парторг саўгаса імя Раманава З. Ц. Сухушы-на і галоўны заатэхнік П. Д. Прытула накіроўваюцца на фермы ў далёкія брыгады.

НІБЫ ПЕСНЯ

Нарыс

Колькі разоў ні бывала Зінаіда Цімафееўна ля паўднёвага мора, яна бачыла яго толькі штармавым і халодным. І сёлета выпаў ёй водпуск у студзені.

Дадому вярнулася ў самую завіруху. Стаяць на прыколе машыны — па дарогах прадзеш хіба што на трактары. Не-не ды і замярзаюць на фермах водаправодныя трубы...

Не дзіва, што такім заклапочаным знайшла Зінаіда

Цімафееўна дырэктара саўгаса. Падняўшыся ёй насустрач, пасвятлеў тварам:

— А, курортніца вярнулася! Памаладзела, паправілася. — Але не вытрымаў бадзёрага тону, уздыхнуў: — А ў нас тут клопатаў...

— Чакайце, Мікалай Давыдавіч, нельга ж так, — уступіўся аграном. — Чалавек яшчэ водпуску не адгуляў.

— Хопіць ужо! — весела адмахнулася Зінаіда Цімафееўна. — Нагулялася...

Так і не распакавала ў

той дзень свой курортны чамадан, да позняга праседзеўшы ў канторы. І назаўтра ж Зінаіда Цімафееўна накіравалася па брыгадах. Месяц адсутнічала, усё трэба сваімі вачыма паглядзець, з партгрупоргамі пагутарыць. Дзе не прабіцца машынай—ішла пехатой наўпросткі, чэрпаючы валёнкі сухі, пушысты снег. Вяселым гоманам сустракалі яе жанчыны на фермах, паважна віталі мужчыны. І адразу відаць было, што свой яна тут чалавек, што ёй усе рады.

А ўвечары Андрэй Лук'янавіч Сухушын адпойваў жонку гарачым чаем і бурчэў для парадку, што вось ёй, маўляў, больш за ўсіх трэба...

У гэтыя дні я і пазнаёмілася з Зінадай Цімафееўнай Сухушынай.

Мой блакнот поўны запісаў аб партыйнай рабоце ў саўгасе імя Раманава. Пра бурныя сходы камуністаў, дзе ўмеюць гаварыць праўду ў вочы адзін аднаму, пра шчырыя гутаркі ў кабінёце сакратара парткома самнасам. Пра тое, як абвясцілі камуністы саўгаса бязлітасны бой усякім перажыткам мінулага, і пра вялікі аўтарытэт партыйнага сакратара ў калектыве. Аўтарытэт які даецца не службовай пасадай, а толькі асабістымі якасцямі чалавека, яго ўменнем адкрываць сабе насустрэчу людскія сэрцы.

Але я хачу сказаць не толькі і не столькі пра «талковага партыйнага сакратара», як скупа ахарактарызаваў Зінаіду Цімафееўну Сухушыну сакратар райкома, колькі проста пра жанчыну з нялёгкім лёсам.

Ёй ледзь мінула семнаццаць, калі пачалася вайна. У вёску Барава, дзе жыла Зіна, увайшлі немцы. Сагналі насельніцтва да школы. Сухарлявы фашысты ў бліскучых ботах на тонкіх нагах гаварыў прамову.

«Мы ідзем напалеонаўскім шляхам...»—гугнявачы і блытаючыся, перакладаў перакладчык-зdraднік.

Раптам над натоўпам празвінеў дзявочы голас:

— Напалеонаўскім і вернецца!

— Камсамолка? — пагрозіла выцягнуў шыю немец.

Не зразумеўшы слоў, ён па спалоханаму выгляду перакладчыка здагадаўся, што тут нешта не тое. Дрэнна давялося б Зіне, але перакладчык не адважыўся яе выдаць.

Дома маці, плачучы, маліла Зіну не лезці на ражон. Затое з захапленнем на яе глядзелі тры пары хлапечых

вачэй—Лёша, Бора і маленькі Пецька ганарыліся старэйшай сястрой. Пятнаццацігадовы Лёша, які да гэтай пары таіўся ад Зіны (вайна, маўляў, не жаночая справа!), цяпер адкрыў ёй сакрэт: ён з Борукам і сябрам Грышам Сабалеўскім назбіралі ўжо многа ўсякай зброі ў ваколіцах сяла. І яшчэ ведаюць месца, дзе стаіць падбіты танк з цалючкімі кулямётамі.

Цяпер пры дапамозе Зіны каманда па збору зброі на многа павялічылася, гульня стала сур'ёзнай справай.

З восені пачалі знікаць з вёскі мужчыны. Пайшлі чуткі, што ў лесе камплектуецца партызанскі атрад. Сабралася туды і Зіна. Але аднаго разу ўначы суседскі хлопец прывёў у хату незнаёмага партызана. Пазней Зіна даведлася, што гэта быў камандзір партызанскага атрада «Сібірак» Мікалай Траегабаў. Ён доўга гутарыў з Зінай і Лёшам, а на просьбу ўзяць іх у атрад адказаў:

— Вы вельмі патрэбны нам тут, рабяткі.

Яны сталі сувязнымі. Павязаўшыся стракатай хусцінкай, Зіна насіла ў нямецкі гарнізон прадаваць яйкі. Немцам і ў галаву не прыходзіла, што гэта зусім юная дзяўчынка са шчырымі залаціста-карымі вачыма можа быць партызанскай разведчыцай.

Пра спрытную дзяўчыну працуў камандзір партызанскай разведкі Андрэй Сухушын і даручыў сваім хлопцам прывесці яе ў атрад. Вось тут і адбылася гісторыя, якую цяпер часта ўспамінаюць у сям'і Сухушыных. Яна ледзь не скончылася трагічна для Зіны і паслужыла даволі арыгінальным пачаткам кахання Зінаіды Цімафееўны і Андрэя Лук'янавіча. Справа ў тым, што Сухушын прысудзіў Зіну да расстрэлу і ледзь не прывёў гэты прысуд у выкананне...

Хлопцы, якіх паслаў Сухушын за разведчыцай, былі не вельмі далікатныя. Яны ўварваліся ўначы ў хату і заявілі:

— Збірайся, пойдзеш з намі!

А ў хаце якраз начавалі партызаны з другой групы. Зіна да іх:

— Па мяне прыйшлі!

Тыя, не разабраўшыся, што да чаго, схопіліся за зброю. Ледзь не перастралялі адзін аднаго.

Пасланцы вярнуліся да Сухушына ўзлаваныя:

— Гэта не разведчыца, а здрадніца—паліцай у сябе хавала!

Вось тады і вынес Сухушын скараспелы прысуд:

— Расстраляць яе заўтра ўначы!

Добра, што раніцай ён сустрэўся з Траегабавым, і памылка высветлілася.

Хутка Зіна назусім прыйшла ў атрад: у вёсцы аставацца ёй ужо было небяспечна. Тады і адбылася яе першая сустрэча з Сухушым. Стаяла перад ім тоненькая, прыгожая дзеўчынка ў лёгкай сукенцы і туфлях на абцасах. Не стрымаў здзіўлення:

— Вось ты якая, Зінка-разведчыца!

Задзірыста павяла плячыма:

— Такая, а што?

Спахмурнеў, адварнуўся, быццам і заўважаць перастаў. Суровым, негаваркім быў сібірак Сухушын. Але як сталі партызаны рыхтавацца да далёкага пераходу, падышоў да Зіны:

— Ты што ж, у туфельках па верасу? На вось, абуй.—кінуў да яе ног пару новенькіх лёгкіх ботаў.

Расчуліла Зіну гэта стрыманая клапаціласць. Хоць выгляду не паказвала, але цяжка ёй было ў лесе адной, сярод мужчын.

Потым, вядома, абжылася, прывыкла, ды і дзяўчат у атрадзе стала болей. Паранейшаму хадзіла ў разведку ў сваёй нязменнай «шчаслівай» хусцінцы. Двойчы яе пасылалі за лінію фронту, не раз удала пазбягала яна фашысцкай пасткі.

Вяселую бесклапотнасць Зінкі-разведчыцы абарвала страшэнная вестка з роднай вёскі...

Брат Лёша заставаўся сувязным. У хаце хавалі ранейшага партызана, калі ўваліліся два п'яныя паліцаі. Аднаго прыстрэліў партызан, другога дапамог прыкончыць Лёша. Трупы зацягнулі ў балота за сялом. Відаць, паліцаі трапілі да Сабалеўскіх выпадкова, і немцы не адразу спахапіліся. Але нехта выдаў Сабалеўскіх. Лёшу забралі. Маці якраз была ў суседзяў, і яе там маглі надзейна схваць, каб потым пераправіць у лес. Але ў доме аставаліся хворыя на тыф меншыя—Бора і Пеця.

— Прыйдзе квактуха да куранят!—заявіў старшы паліцай, расстаўляючы каля дома засаду.

Лёшу катавалі страшэнна. Ворагам ужо было вядома, што ведае хлопец усе партызанскія сцэжкі, і ў яго патрабавалі здрады ў абмен на жыццё ці хаця б на лёгкую смерць.

Маўчаў юны партызан.

Толькі калі палілі касцёр на яго грудзях, клікаў ён сястрычку Зіну...

А вакол дома, як устрыжваная арліца вакол гнязда, кружылася маці. Там, без глытка вады і кавалачка хлеба, кідаліся ў тыфознай ліхаманцы яе сыны.

Паліцай разлічыў дакладна: маці не кіне дзяцей сваіх. Яна сама на смерць пойдзе, каб толькі даць свайму хвораму дзіцяці глыток вады.

І маці прыйшла, хаця бачыла паліцэйскую засаду ля парога, ведала, што яе чакае. Адзіная яе просьба была:

— Дайце пакарміць дзяцей!

Яна мужна прыняла сваю нялёгкую смерць, нікога не выдаўшы, як і сын. Хавалі яе, учора яшчэ чорнаваласю, з сівай галавой...

Зінка, Зіначка, што стала з табою, вясёлай, смяшлівай, калі даведлася ты пра тую страшную вестку! Пацямнелі ад гора залацістыя вочы, пабялелі шчыльна сціснутыя вусны. Камандзір распарадзіўся не пасылаць яе пакуль у разведку: «Бяды наробіць!» І Зіна хадзіла па лагеры цень-ценом.

І раней лічылася адважнай Зіна Сабалеўская. А цяпер стала зусім адчайная. Куды падзелася ранейшая лёгкасць! Пасур'ёзнела, пасталела раптам.

Можа таму сышла яна цяпер бліжэй з маўклівым Сухушым, што не было ёй дарогі з ранейшымі вяселымі сябрукамі. Андрэя

Старшыня бюджэтна-фінансавай камісіі гарадскога пасялковага Савета З. Ц. Сухушына выступае са справаздачай.

Някепскі апетыт...

Лук'янавіча цяжка параніла ў баі. І вось жа якія нечаканыя павароты робіць парою жаночае сэрца! Быў нямілы Зіне бясстрашны сібірак, калі хадзіў здаровы, і раптам стаў даражэй за ўсіх на свеце іменна цяпер — слабы і бездапаможны.

Адкочваўся назад фронт, набліжаючыся да Віцебска. Немцы кінулі супраць партызан, якія вельмі ўжо даякалі ім у апошні час, рэгулярныя часці з гарматамі, танкамі і самалётамі. Галоўным прытулкам партызан стаў лес. Гэта былі цяжкія месяцы блакады.

Дзесяткі разоў, рызыкуючы загінуць сама, Зіна выцягвала раненага Сухушына з-пад абстрэлу, хавала яго ў балоце. Не кінула нават тады, калі ён сам патрабаваў:

— Пакінь мне гранату і ідзі!

Не кожны муж можа сказаць пра сваю жонку так, як Андрэй Лук'янавіч Сухушын пра Зіну:

— Ёй я абавязан жыццём...

Назаўсёды парадніўся сібірак Сухушын з беларускай

зямлёй. Вернага друга знайшла ў ім Зінаіда Цімафееўна. Яна магла б за яго шырокай спіной будаваць ціхае сямейнае шчасце. Хто б адважыўся ўпкінуць за гэта яе, перажыўшую столькі нягод! Ды, відаць, не той характар.

Час гоіць раны. Жыццё зноў абудзіла ў Зінаідзе Цімафееўне ранейшую непаседу і аптымістку. Мела ўжо дваіх малых на руках, але села за парту ў вячэрняй школе, каб атрымаць атэстат сталасці. Потым, не даўшы сабе адпачынку, паехала ў Ленінград здаваць уступныя экзамены ў бібліятэчны інстытут. Паспяхова здала і ўступныя, і потым, праз пяць гадоў, — дыпломныя. Яе энергія, настойлівасці можна пазайздросціць.

Да мінулага года, пакуль не стала вызваленым сакратаром парткома саўгаса, Зінаіда Цімафееўна Сухушына працавала бібліятэкарам у Уле. Каралевай была яна ў царстве кніг, бо любіць іх самааддана. І ўмее перадаць гэтую любоў іншым. Якія гарачыя дыспуты чытачоў праходзілі пад яе кіраўніцтвам у Уле! Асабліва ўдаваліся дыспуты па партызанскіх кнігах.

З захапленнем аддавала Зінаіда Цімафееўна ўвесь

свой вольны час грамадскай рабоце. Гэта яна разам з сяброўкай Любоўю Фёдарайнай Герасімавай арганізавала баявыя жаночыя саветы ў Уле, якія смела ўзяўся даводзіць да розуму п'яніц. З той жа Герасімавай стварылі драматычны гурток, у які ўцягнулі аматараў ад юнакоў да паважных людзей пенсійнага ўзросту.

Ну як тут не ўспомніць аднагодак яе, ад якіх так часта чуеш:

— Драмгурткі? Сходзі? Гэта для дзяўчат. У замужняй жанчыны хапае клопату: сям'я, дзеці...

І ў Зінаіды Цімафееўны сям'я. Дачка і сын. І вельмі заняты муж — Андрэй Лук'янавіч працуе брыгадзірам у саўгасе. А вось жа ўпраўляецца.

Не падобны на яе, спрытную, рухавую, маўклівую, спакойную Сухушын. Але ладна і дружна живуць яны. Толькі скажа часам муж, шкадуючы яе:

— Больш за ўсіх табе трэба...

Павядзе Зіна ў адказ вяселымі вачыма ды засмяецца толькі ціхенька.

А мне сказала так:

— Грамадская работа — яна нібы песня. Пражыць без яе, канешне, можна. Ды сумна!

Адна з лепшых свінарак саўгаса Валянціна Сяргееўна Леднік.

А добра ж сказала!

Гэта жанчына бачыла гора, не раз глядзела ў твар смерці. Але не развучылася яна бачыць прыгожае і смяяцца так, як смяюцца шчаслівыя. Я не магу не захапляцца ёю, не схіліцца перад велізарнай яе душэўнай сілай і прыгажосцю.

Вялікая радасць сустракаць у жыцці такіх людзей.

Іна МІЦКЕВІЧ

Саўгас імя Раманава, Бешанковіцкі раён.

Ідзе сесія гарадскога пасялковага Савета.

ЦЁПЛЫЯ СНЯЖЫНКИ

Нарыс

Яны стаялі на вясковай вуліцы. Хлопец трымаў руку дзяўчыны і гаварыў:

— Ты — Паўлінка!

Вёска спала. Толькі на небе гарэлі яркія зоркі ды ўсё плыў і плыў кудысьці месяц.

— Ну, я пайду! А наконт «Паўлінкі» — згода. Буду іграць.

Лягнула брама, мільганула белая шапачка. Дзяўчына скрылася за дзвярыма хаты. Непаседлівая, размашыстая. Нават у поўнач. Уварвалася ў сон сям'і, хіхікае, нешта напывае. «Спяць», — не то папракне, не то паспачувае старым. Потым прыціхне, ходзіць на пальчыках па кухні і ўсё нешта мурлыча. Матка незадоўлена скрыпіць ложкам:

— Бач, распелася!

Люба тады пакідае халодную вячэру, падыходзіць да маці, абнімае і ласкава кажа:

— А ты не сярдуй на мяне, мама. Не магу я без песні.

— Нядобра так, — бурчыць бацька. — Без працы не пражывеш, а без песні — можна.

— А ў мяне адбяры песню — памру. Дальбог памру, — смеецца дзяўчына.

Яна добра ведае сваіх бацькоў. Гэта толькі для парадку бурчаць старыя. Любяць яны яе. І сама Люба ўдзячна ім за ўсё. Гэта бацькі прывілі ёй вялікую любоў да роднай зямлі.

Паспяваенныя гады. Цяжка ўздыхалі здратаваныя салдацкімі ботамі, палітыя крывёю палеткі. Людзі аплаквалі сваіх блізкіх і родных. Толькі жыццё зноў брала верх: трэба было будаваць, сеяць. Трэба было жыць. Па каліву збіралі людзі ярняткі, сеялі іх. З любоўю даглядалі пасевы.

— Глядзі, Любка, — казаў бацька, — зямля — жывая, яна заў-

сёды пахне хлебам. Самае дарагое, самае святое на свеце — гэта зямля, на якой расце хлеб. Памятай гэта заўсёды...

І Люба добра запомніла бацькавы словы. Можна таму і асталася ў родным калгасе, калі іншыя аднакласнікі падаліся ў горад.

Нялёгка было. Ой, як нялёгка! Што яна ўмела пасля школы рабіць? Пашлюць сена зграбаць ці збожжа жаць — сораму колькі! А за дзень стоміцца так, што цела па начах ные. Ды і сон не ішоў. Усё думала, ці правільную дарогу яна выбрала. Іншыя пайшлі ў вялікі свет і, прыязджаючы дадому, з захапленнем раскажваюць пра гарадскія тэатры, канцэртныя залы, танцавальныя вечары. А яна што можа раскажаць? Дзе яе дарога?..

Але толькі прачнецца Люба раніцой — і тугі як не бывала. Выгляне сонца з-за ўзгорка, усміхнецца пяшчотнымі промнямі, пакліча да сябе пад самыя воблакі жаўрука — лёгка, хораша тады на сэрцы. Дарога... Вунь яна росным следам працягнулася ў поле. Па ёй кожнае ранне і вечар ідуць аднавяскоўцы. Старэйшыя крочаць не спяшаючыся, маладыя — з подбегам, з песнямі, жартамі. І Люба тады адчувае, што гэта — яе дарога, звярнуць адсюль ужо ніколі не зможа. Яе захапляюць поле, раніца, рытм працы, пульс вясковага, змалку блізкага і знаёмага жыцця.

...Ціха чайкае пад узмахамі матыкі вільготная зямля, шапачыць бурачныя лісткі. Дбайныя чалавечыя рукі дагледзелі гэтыя расткі, далі ім жыццё. Калі Любу прызначылі звеннявой, яна разам з усімі дзяўчатамі свайго звяна збірала попел, курыны памёт, сама сачыла за плугамі, якія рэзалі пуляхную зямлю. А як яны ваявалі з пустазеллем!

НАРОДНЫ ПІСЬМЕННІК

жальнік выдатных народных традыцый Янкі Купалы і Якуба Коласа. Яго творчасць, як і творчасць гэтых пачынальнікаў новай сацыялістычнай беларускай літаратуры, гуманістычная ў сваёй аснове, прасякнута пачуццём вялікай павагі да чалавека, напоўнена пафасам стваральных спраў народа на ўсіх самых адказных этапах яго паслярэвалюцыйнай гісторыі.

Амаль сорак чатыры гады таму назад К. Крапіва прыйшоў у нашу літаратуру. У ваеннай газеце «Красноармейская правда» ў 1922 г. быў надрукаваны першы ягоны твор — вершаваны фельетон «Жылі-былі». У артыкуле «Паэт-камандзір» газета назвала тады Крапіву адным з самых моцных паэтаў Заходняга фронту.

Селянін з уздзенскай вёскі Нізак, салдат, пяхотны камандзір, настаўнік, Кандрат Крапіва прыйшоў у літаратуру ўжо з немалым вопытам, з багатымі жыццёвымі назіраннямі. Маючы за плячыма трыццаць гадоў, паступіў ва ўніверсітэт і паспяхова

закончыў яго. Была, як кажуць, поўная экіпіроўка, каб упэўнена рушыць у вялікую, нялёгкую літаратурную дарогу. І ўжо на першых кроках, асабліва тады, калі К. Крапіва пачаў сістэматычна друкаваць свае рэчы ў масавай беларускай газеце «Савецкая Беларусь», яго напаткаў поспех. Адбылося гэта таму, па-першае, што пісьменнік ясна вызначыў свае ідэйныя пазіцыі: «З вёскі зрываецца дакастрычніцкі бруд — задача мая ўдарная», а, па-другое, што збройай сваёй ён выбраў смех, сатыру.

Праз некалькі гадоў выхадзяць адразу два зборнікі баек К. Крапівы «Асцё» і «Крапіва», якія чыталіся і дэкламаваліся скрозь па ўсёй Беларусі. Пісьменнік здолеў стварыць такую байку, якая была на высокім узроўні па мастацкіх якасцях і служыла надзвычайным задачам пераўтварэння жыцця. Адразу было відаць, што на творчасць пісьменніка вялікі і жыватворны ўплыў зрабілі выдатныя рускія класікі Крылоў, Гоголь, Шчадрын. Гэта ў іх вучыўся

наш Кандрат Крапіва вастрэны сатырычнага мышлення, умению тонка і свабодна карыстацца разнастайнымі прыёмамі зброі смеху, браць на ўзбраенне самае жывое з жыцця — слова народа, яго прымаўку, дасціпны жарт, каламбур, афарызм.

Кандрат Кандратавіч Атраховіч невыпадкова выбраў сабе такі літаратурны псеўданім — Крапіва. У адным з першых сваіх твораў «Крапіва» ён сам так вызначае сваю работу:

Я расту вась тут пад
плотам
І не так даўно ўзышла,
А ўжо многім абармотам
Рукі-ногі папакла.

Байкі К. Крапівы накіраваны супраць хібных з'яў і заганаў, супраць носьбітаў усяго старога. Ад самых ранніх твораў і да баек, напісаных у гэтым годзе, жывою практыкай сатырык сцвярджае жыццёвасць гэтага літаратурнага жанру, даказвае, што байка выклікаецца патрэбамі часу, з'явамі, якія хваляюць нашу грамадскасць, непрымліваюць да ўсяго хібнага, да ўсяго, што засталося нам ад мінуўшчыны. Таму і такая выключная папулярнасць

СПОУНІЛАСЯ 70 год з дня нараджэння аднаго з буйнейшых савецкіх сатырыкаў, папулярнага байкапісца і драматурга, народнага пісьменніка БССР Кандрата Кандратавіча Крапівы (Атраховіча). Нельга ўявіць гісторыю сучаснай беларускай савецкай літаратуры без імя гэтага выдатнага майстра слова, пісьменніка сапраўды народнага па духу ўсёй сваёй творчасці.

Кандрат Крапіва — прадаў-

Першы год мала прынёс суцэсальнага. Не сказаць, каб ураджай быў дрэнны. Але гарачай моладзі хацелася большага. Хацелася адразу біць рэкорды. Бывала, збяруцца дзяўчаты пасля работы — і давай даказваць адна адной. Люба разумела, што языком справе не дапаможаш: каб біць рэкорды, патрэбны веды. І будучыя майстры высокіх ураджаяў узяліся за вучобу. Многае чэрпалі з кніг, многаму навучыў старшыня калгаса Уладзімір Міхайлавіч Калачык.

І як радасна было на душы, калі налета дзяўчаты атрымалі па 350 цэнтнераў цукровых буракоў з гектара! Гэта была перамога. Пра іхнае з'яно загаварылі. Ім даручылі вырошчваць лён, кукурузу. Шмат сіл, старання, энергіі прыклалі дзяўчаты. Хацелася апраўдаць давер'е.

І калі восенню, зняўшы ўраджай, падлічылі, то атрымалася: ільнасця 6 цэнтнераў з гектара, а кукурузы на сілас — больш васьмісот.

Восень... Яна заўсёды прыносіць хлебаробу радасць. Збіраючы ўраджай, ён бачыць плён сваёй працы. Люба таксама любіць гэтую залатую пару.

...Вось яна разам з дзяўчатамі на бульбянішчы. Рукі спрытна перабіраюць камячкі зямлі, падхопліваюць важкія клубні. Але вось дзяўчына крышку затрымалася, аглядзела сваю баразенку, зірнула на суседнія. Тут нешта не то! Крычучы і размахваючы рукамі, Люба пабегла насустрач арастаму.

— Гэй, спыніся!

— Ну, што там яшчэ? — буркнуў белабысы хлапец.

— Не бачыш? Туман вочы заслаў, а можа ўчарашняя п'янка?

А потым ціха, неяк лагодна сказала:

— Агрэхі, Міша. Бульба астаецца ў зямлі. Страты якія!

Міша паслухаўся. Ды і як тут не паслухацца, калі дзяўчына гаворыць праўду. Не для сябе ж стараецца, а ўсёй душой хварэе за грамадскае. Такі ўжо чалавек Люба Монід, звенячая калгаса «Светлы шлях». Не можа яна прайсці міма недахопаў, не можа спакойна глядзець, калі гіне ад нядабайнасці грамадскае дабро. Гэтак яна навучылася змалку. Бацькі навучылі яе паважаць працу іншых.

Партрэт Любы Монід красуецца на калгаснай Дошцы гонару. Некалькі разоў яе ўзнагароджвалі ганаровымі грама-

тамі, прэміравалі каштоўнымі падарункамі, удзельнічала яна ў многіх сельскагаспадарчых выстаўках. Мінулы год таксама быў добры. Калгас атрымаў 340 цэнтнераў бульбы з гектара, удзельнічаў у Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР.

Люба не толькі звенячая, яна і актывістка ва ўсіх калгасных справах. Без яе не абыдзеца ні адно пасяджэнне праўлення арцелі. Седзячы побач з вопытнымі хлебаробамі, дзяўчына не праміне, каб не ўмяшацца ў спрэчку, падаць свой голас. І да яе прыслухоўваюцца нават сівабародыя дзядзькі. Бо Люба даўно даказала ўсім, чаго яна вартая, зарэкамендала сябе сапраўдным знаўцам зямлі.

Не так даўно дзяўчыну прынялі ў партыю. Толькі не развіталася Люба і са сваёй няўрымслівай камсамоліяй. Часта гучыць яе голас у мастацкай самадзейнасці. Люба спявае, танцуе, выступае ў драматычных сцэнах.

Па вечарах у калгасным клубе ідуць рэпетыцыі самадзейных артыстаў, точаць крытычныя пёры камсамольскія «пражэктарысты». Толькі а дванацатай гадзіне вывальваецца з клуба ў зорны вечар моладзь. Жарты, смех і песні да глыбокай ночы не змаўкаюць над вёскай Заскавічы. І сярод гэтага многагалося — Люба.

Вясёлкамі зіхаціць, пераліваецца ад месячнага святла і вулічных ліхтароў стужка асфальту, што рассекла папалам вёску. Удалечыні бягуць і знікаюць у цемры праезджыя машыны. Аднекуль з вышыні падаюць рэдкія сняжынкi. Адна, другая, трэцяя ўпала на разгарахоны твар Любы. І ёй здаецца, што сняжынкi цёплыя. Дзяўчына працягнула ў зорнае неба руку. А сняжынкi замігалі і, як зоркі, закружыліся вакол яе. Лаві, Люба, зорны снег! На шчасце ён!

Заўтра зноў пацягнуцца ў поле фурманкі, загудуць машыны. Ты будзеш разам з усімі аднавяскоўцамі там, на полі, дзе ідзе бітва за будучы ўраджай. Папрацуеш напружана, да стомы. А вечарам будзеш спяваць, танцаваць і зноў шчасліва лавіць цёплыя, зорныя сняжынкi...

Уладзімір МАНГІНОВІЧ

Калгас «Светлы шлях»
Маладзечанскі раён.

многіх-многіх баек пісьменніка ў масах чытачоў.

Тэматыка баечнай творчасці К. Крапівы не абмяжоўваецца, так сказаць, унутрым фронтам. К. Крапіва ўсю сілу свайго гневу і нянавісці скіроўвае на знешніх ворагаў Савецкай дзяржавы, імперыялістаў, фашыстаў і іх падлых паслугачоў. Вельмі характэрная ў гэтых адносінах байка «Жаба ў каляіне». Капіталістычная жаба грозіцца, што «вось толькі сяду ў каляіну, плячом пад кола таргану і к чорту воз перавярну». А як села ў каляіну ды папала пад кола, дык асталіся ад яе толькі кроў і грязь.

Ці не такі ж і кожнай жабы лёс,
Што пнецца на хаду
кульнуць савецкі воз?

Дагэтуль мы гаварылі пра байкі. Але ж Кандрат Крапіва вядомы і як прызак і асабліва — як выдатны драматург. Кнігі яго апавяданняў і гумарэсак «Людзі-суседзі», «Апавяданні», «Жывыя правы», фельетоны, памфлеты, нарысы ў перыядычным друку і раман «Мядзведзічы» — прыкметная з'ява ў нашай прозе. Як і ў паэтычных сваіх творах, пісьменнік высту-

пае страсным змагаром за новыя сацыялістычныя адносіны паміж людзьмі, асабліва вёскі, змагаром супраць капіталістычных перажыткаў, усяго старога, аджываючага.

З выключнай сілай разгарнуўся талент Кандрата Кандратавіча ў галіне драматургіі, якой ён аддаў многа год нахнёнай працы. У 1934 годзе выходзіць з-пад пяра пісьменніка і ставіцца тэатрам імя Янкі Купалы першая п'еса яго «Канец дружбы». У 1937 годзе — драма «Партызаны». У 1939 годзе — камедыя «Хто смеецца апошнім». У час вайны і ў пасляваенны перыяд — «Проба агнём», «Валодзеў гальштук», «З народа», «Зацікаўленая асоба», «Людзі і д'яблы», «Пяць жаваранкі». Кожны з гэтых твораў — з'ява ў драматургіі і, вядома, заслугоўвае спецыяльнага разгляду. Аднак самы вялікі поспех выпаў на долю камедыі «Хто смеецца апошнім», за якую аўтар і тэатр імя Я. Купалы атрымалі Дзяржаўную прэмію СССР. Твор гэты востра-сатырычны, накіраваны супраць кар'ерыстаў, паклёпнікаў, падхалімаў, падлых тыпаў, якія, на жаль, і ў наш час яшчэ там-сям паяўляюцца. Камедыя і сёння жыве на

Кандрату Крапіве

Завастрыўшы карандаш,
Востры сам па звычцы,
Каранік Вы сёння наш
У сатырычнай брычцы.

Пераймаючы ўвесь час
Вопыт Ваш багаты,
Мы падбрыкваем ля Вас,
Нібы жарабаты.

Вы ж вучылі, як скульнуць
Шэльму, што ў абозе
У перадох імкнецца пхнуць,
Седзячы на возе.

Гарлахвацікі дрыжаць,
Зёлкіны не рады,

Вы знайшлі, як адабраць
Іхнія мандаты.

У страі заўсёды Вы,
Гэта кожны знае,—
У Кандрата Крапівы
Пораху хапае.

Ён умее дыхну даць
Кожнай подлай псіне.
Ён умее растаптаць
Жабу ў каляіне.

А пра семдзесят гадоў
І зважаць не варты.
Наступайце зноў і зноў
На пачвар упарта!

ВОЖЫКАУЦЫ

сцэнах многіх тэатраў, стала адным з лепшых твораў савецкай класікі.

Вялікі і шматгранны ўклад народнага пісьменніка БССР Кандрата Кандратавіча Крапівы ў савецкую літаратуру. Вялікі яго ўклад і ў навуку. Гэта пад яго кіраўніцтвам і пры яго ўдзеі ідзе вялікая даследчая работа ў галіне мовы, выдадзены аб'ёмістыя тамы руска-беларускага і беларуска-рускага слоўнікаў і многа даследчых работ. Многа зрабіў Крапіва і ў галіне

распрацоўкі тэорыі драматургіі, асабліва сатырычнай.

Народны паэт, віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР, дэпутат Вярхоўнага Савета рэспублікі, актыўны грамадскі дзеяч, сумленны камуніст Кандрат Кандратавіч Крапіва адзначае сваё 70-годдзе з новымі творчымі задумамі. Дык пажадаем яму ад усяго сэрца самага галоўнага — добрага здароўя, добрага настрою, творчых радасцей.

Павел КАВАЛЕЎ

П О М Н И Ц Е !

На нашай беларускай зямлі ўзнік яшчэ адзін помнік—героям Вялікай Айчыннай вайны, дагэтуль нікому невядомым падпольшчыкам палескага гарадка Хойнікі. Помнік не высечаны з граніту ці мармуру, не адліты з бронзы, не ўнесены на шматметровы пастамент.

Помнік гэты—кніга «Сказ пра 60 адважных».

«Высякала» яго і «гартавала» на агні свайго сэрца гомельская журналістка Аляксандра Захаранка—чалавек, якому ўсе мы, чытачы яе кнігі і землякі герояў гэтай кнігі, павінны сказаць вялікае дзякуй.

...Дзень за днём, месяц за месяцам, год за годам аддавала яна пошукам парой, здавалася б, безнадзейна згубленых слядоў... Усе шэсцьдзсят былі звязаны адной справай, адным імкненнем, адным намаганнем: як толькі мага шкодзіць і падрываць уладу ворага. Некаторыя з іх вымушаны былі пайсці на службу да акупантаў, якая давала магчымасць маскіраваць падпольную дзейнасць. Але ж гэта служба выклікала законны гнеў і абурэнне сяброў, суседзяў і знаёмых (тых, хто не ведаў ісціны). Вось чаму пасля смерці герояў, пасля таго, як вораг быў разбіты і выгнаны з нашае роднае зямлі, знайшліся людзі, якія—адны па няведанню, другія па злосці (былі ж і здраднікі, была ж і іхняя радня)—не памілавалі святых імён пакутнікаў...

Аляксандра Захаранка раскопвала ўсе, якія толькі былі, архівы, адшуквала і вывучала дакументы, сустракалася з людзьмі, якія хоць што-небудзь ведалі пра справы і смерць шасцідзсят...

Так у нястомных пошуках нараджалася Праўда. Так пісалася кніга «Сказ пра 60 адважных». Так узнік гэты помнік патрыётам з невялікага палескага гарадка Хойнікі.

Хто ж яны былі, тыя шэсцьдзсят?

Адны з іх паспелі або толькі стаць студэнтамі, або толькі развітацца са студэнцтвам, другія былі яшчэ толькі школьнікамі.

Васьмікласнік Віцька Ёрш—яму яшчэ нават пабойваліся гаварыць адкрыта пра свае падпольныя справы старэйшыя; дзевяцікласнік і школьны камсамольскі сакратар Міша Даўгаполаў—юнак, які ўмеў нават у самыя цяжкія хвіліны знайсці адзіна правільнае рашэнне і падтрымаць кожнага, хто меў у гэтым патрэбу; гарачы і няўрымслівы Франц Купрэйчык; вынаходлівы і бясстрашны Браніслаў Краўчанка... Гэтакія ж розныя і ў той жа час падобныя да іх і адна да другой былі іхнія таварышкі, з якімі яны раслі і гулялі дзецьмі на адных вуліцах, хадзілі ў адну школу, а потым ужо хадзілі на спатканні... Аня Лаўрусенка, Марыя Чэкан, Ліда Ёрш, Маша Сакалова.

Гэтых юнакоў і дзяўчат да смерці катавалі фашысцкія вылюдкі і яшчэ вадзілі потым скрываўленых і знявечаных, каб паглядзелі на іх родных маткі... Вадзілі, каб зламаць волю. А яны ўсё роўна—як Браніслаў Краўчанка, з выкалатымі вачыма, з прыбітымі цвікамі да стала пальцамі,—яны ўсё роўна не здаваліся, яны дыктавалі таварышам: «Пішы!..»

І таварыш пісаў цвіком на сцяне: «Ідзем на смерць. Але ведайце, людзі,—мы не скарыліся!.. 30 кастрычніка 1942 года».

...Ужо гримелі засовы на дзвярах, ужо чулася бегатня па калідорах. А Віцька Ёрш цвічком ад спражкі дапісваў на сцяне: «Прашчай, белы свет! Няхай жыве Радзіма!»

«Паміраем, але не здаёмся... Няхай жыве Радзіма!..» Гэтак жа пісалі на сценах легендарнай Брэсцкай крэпасці яе мужныя абаронцы... Гэтак пісалі тысячы і тысячы змагароў, ідучы на смерць у імя Радзімы, у імя жыцця на зямлі.

Пералічаць імёны і справы ўсіх герояў «Сказу пра 60 адважных» немагчыма і няма патрэбы. Кнігу трэба чытаць. І асабліва трэба чытаць яе нашай моладзі, нашым сённяшнім васьмікласнікам і дзевяцікласнікам, і тым, хто меншыя і хто большыя за іх.

Чытайце «Сказ пра 60 адважных» і памятайце, якую дарогу ў жыцці прайшлі вашы бацькі і маці, бо па ўзросту—яны аднагодкі тых, пра каго расказвае гэта мужная кніга. І не проста чытайце, а, як і заклікае аўтар кнігі,—прадоўжыце яе... Самі адшуквайце імёны яшчэ нікому невядомых герояў і самі пішыце пра іх у свае школьныя і студэнцкія газеты, змяшчайце ўспаміны, апавяданні і вершы ў сваіх літаратурных альманахах, дасылайце ў рэдакцыі і музеі... Вы павінны ведаць, што ў той велічнай барацьбе, якую вёў наш народ супраць фашысцкіх злачынцаў, не было безымянных герояў. Што ў кожнага з іх была маці, быў бацька, былі браты і сёстры. І для родных яны не загінулі. Мацярынскія слёзы і слёзы ўдоў не высахлі і дасюль.

Памятайце пра гэта і ніколі не забывайце, вы—маладыя!

І святая беражыце ўспамін пра тых, хто аддаў жыццё за тое, каб жылі сёння мы—ўсе жывыя.

Кароткае слова пра кнігу Аляксандры Захаранка «Сказ пра 60 адважных» я скончу вершамі Роберта Раждзественскага, якія яна ўзяла за эпіграф да свае кнігі:

«Мечту пронесіце
через года
и жизнью
наполните!..
Но о тех,
кто уже не придет
никогда,—

заклинаю,—
помните!»

Алена ВАСИЛЕВИЧ

Вера ВЯРБА

Алеся

Чамусьці нараклі Алесяй
Дзяўчынку з горада Масквы,
Яна ж не ведае Палесся,
Ні паху красак лугавых.

Яна не чула нашай мовы
І звону песень у пакос,
А светлыя хмурынкі-бровы
Набеглі на кірпаты нос.

— Алеся, — чуюцца, — Алеся! —
На пляжы тонуць галасы.
— Алеся, — для мяне, як песня,
Імя шапочуць каласы.

Адкуль, вясковая сунічка,
Чаромхі нераскрытай бель,
Прыбегла модная спаднічка
У самы модны Кактэбель!

Адкуль, як кужаль, твае косы
І сінь вясковая вачэй! —
Нібы хадзіла ў жыце росным
Купаллем чэрвеньскіх начэй.

Нібы расла пад тым жа небам,
Дзе за балотам небакрай,
І сырадой любіла з хлебам,
І сустракала кожны май.

Ты не рабі паклонаў модзе,
Насі імя, як дабрату,
Як песню аб маім народзе,
Яго любоў і прастату.

Я не чую, разгарнуўшы крылы,
Нараканняў і перасцярог.
Не лічыце дарагіх памылак,
Не шукайце для мяне дарог.

Каб самому блізка ўбачыць неба,
Каб запомніць родную зямлю,
Навучыцца самастойна трэба
Маладому лётаць жураўлю.

Ад лясой, ад берагоў зялёных
Я прыму і шчасце, і бяду —
Толькі тыя, што мае да скону,
Толькі тыя, што сама знайду.

Святлана ЯЎСЕЕВА

Нашы рукі

Я дачушчай пажыла на свеце,
А цяпер — працоўная пчала.
Падрастаюць, помняць доўга дзеці
Рукі маці — промні два святла.

Промні два прапахлі горка кропам.
Клопату ад рання цэлы воз.
Пара прамяністых вуглякопаў:
Наша печ гудзела у мароз.

Ты кілішкі слухала, як гукі,
Расстаўляла ў свята для гасцей,
Кожны раз хавала свае рукі,
Быццам недагледжаных дзяцей.

Мілая, сівеюць твае скроні,
Шчодрых рук благаславі размах.
Ранкі не на сэрцы — на далонях,
Трэшчыны не ў сэрцы — на руках.

Пачынаю рэйс, нібыта крок,
І, падобная трамваю,
Кожны раз, калі сыхджу ўбок,
Мне здаецца: паміраю!

Астудзі мае падэшвы, мох!
Я бягу па лесе гарнастаем,
Калі бачу хітрасці падвох,
Мне здаецца: паміраю!

Без каханага, няхай яна,
Іншая, румяны выбірае.
Без каханага я сірата,
Мне здаецца: паміраю!

Я шкадую кожнага дупла,
Мае ж беды гоняцца, як зграя.
Ды не жаліць нізкая страла —
Мне здаецца толькі: паміраю.

Не засохну, верачы дабру.
Адзінокім нават пень бывае.
Я памёрла б. Толькі не памру —
Столькі рэк магутных я ўбіраю!

Пераклад Веры ВЯРБЫ

Генадзь КЛЯЎКО

Сакавік

Вянок плялі вясне пралескі —
«Прыходзь, жаданая, хутчэй!»
Блакiт рассыпалі на ўзлеску,
І ён палае ўсё ярчэй.

Спрабуе жаўранак нясмела
Званочка новенькага звон...
Ды не ўтрымаў — і, анямелы,
Уніз стралой упаў і ён.

Бялютка-беленькім бярозам
Вось-вось лістоту нараджаць...
Прысняцца лютыя марозы —
На ветры ціхенька дрыжаць...

Няяснасць першых прадчуванняў
Святлее ў сэрцы з кожным днём...
Аднойчы белы гай уранні
Зялёным выбухне агнём.

Далёка ўдалі і ўвысь высока
Ляціць зязюлін шчодры лік...
І ад бярозавага соку
Схмялелы
крочыць сакавік.

Таварыш пра таварыша

МАШЫНІСТ НІНА ТУСАВА

Заводскі гудок застае Ніну на наваляскім участку акурат у тую хвіліну, калі з усіх бакоў яна чуе ветлівыя прывітанні. Ніна на участку — адзіная жанчына. Калі часам трэба навалям пайсці па метал і яна таксама нахіляецца над ладным навалкам, дык хлопцы крычаць:

— А ну, пакладзі на месца! Без цябе абыдземся!
Што і казаць, прыемна дзяўчыне, што сябры так турбуюцца, нібы аб малодшай сястры.

Разгараецца ў печы полымя. Пачынаецца новы рабочы дзень. Дужыя рукі трымальнікам выхопліваюць з печы распалены метал і перадаюць навалю, а ён ужо стаіць напагатове. І вось

металічная балванка на месцы. Цяпер чарга за Нінай. Яна — машыніст электрапаветранага молата. То падймаецца ўгору, то зноў апускаецца цяжкая «баба» молата. Удар! Яшчэ удар! І распаленая трохпудовая балванка набывае патрэбную форму.

У Ніны Тусавай прафесія нялёгкая, але працуе камсамолка так, што ведае пра яе ўвесь калектыў завода.

Прышла яна сюды не так ужо даўно. Не адразу давалася прафесія. «Удар!» — пачуе яна сігнал наваля. Раз, другі ўдарыць добра, а на трэці памыліцца, ды так, што наваля ледзь утрымае балванку. Ускінецца той, хоча крыкнуць на Ніну, ды зірне ў спалоханы твар і прамаўчыць.

Потым наладзілася. Здаецца, сама зусім нядаўна авалодала прафесіяй, а вось ужо і ёй пачалі даваць вучняў. І, вядома, разам з усімі радавалася Ніна, калі іхняй брыгадзе прысвоілі званне калектыву камуністычнай працы.

М. СЕРДЗЮКОУ,
інжынер.

Суднабудаўнічы завод,
Гомель.

спрэчак і разладаў? Якую місію ўсклала легенда на Старога Томаса? Што цяпер важна для людзей?

— Наш Стары Томас сочыць за парадкам...

Так кажуць у Таліне. І яшчэ кажуць, што ў яго, у Старога Томаса, ёсць свае сакрэты, што выдае ён іх толькі сябрам, тым, хто з сімпатыяй да працавітага і немнагаслоўнага эстонскага народа прыязджае сюды.

Што ж, адправімся ў падарожжа...

Экспрэс «Чайка» за адну толькі палавіну сутак дзелавіта і няспешна праносіць вас па сталіцах чатырох рэспублік. Чатырох суседак. У вагоне беларускую мову змяняе літоўская. Літоўскую — латышская. Латышскую — эстонская. Толькі за адну палавіну сутак! Раніцой — у Мінску, увечары — у Таліне. Значыць, жывём мы зусім па суседству, хаця і не мяжзем з Эстоніяй. А калі так, дык чаму ж не даве-

Ён можа быць і памылковым, гэты «першы погляд». Але скажыце самі, хіба не прыемна пабываць у горадзе, у якім амаль не заўважыш такой звычайнай для нашага вока з'явы, як... чарга? Дзе за некалькі дзён не сустрэнеш ніводнага чалавека, які б непрыстойна паводзіў сябе, хапіўшы лішнюю чарку? Не ўбачыш ніводнага падлетка, які б сляняўся без справы, чапляўся да прахожых. У тралейбусах і ў аўтобусах нават у гадзіны «пик» ніхто не штурханае вас, не будзе «штурмам» заваёўваць сваё права ўлезці абавязкова толькі зараз.

Такі ён, першы позірк на Талін, прыгожы, старажытны горад, сталіцу Эстонскай рэспублікі.

А пажывеш тут некалькі дзён — і пачынаеш разумець, што ўсё гэта не толькі характарамі людзей і іх выхаваннем можна растлумачыць. Ёсць нейкая прадуманасць, арганізаванасць

САКРЭТЫ СТАРОГА

Даўным-даўно на самай высокай вежы Таліна, над будынкам ратушы паставілі мясцовыя дойліды металічную фігурку. Ці то воін, ці то майстаравы... Зусім не грозная (хаця і са зброяй у руках), а хутчэй вясёлая і забаўная, вось ужо некалькі вякоў узвышаецца гэтая фігурка над Талінам. Яе назвалі Старым Томасам. Стары Томас — сімвал горада, яго эмблема, крыніца легенд і казак. Талінцы любяць яго, надаюць яму «якасці і функцыі», якія на той момант маюць важнае значэнне для ўсіх. Эстоні пагражалі ворагі — і Стары Томас становіўся вартавым горада. Наспяваў разлад ці спрэчка сярод мясцовых правіцеляў — і Томас ноччу, як апавядае легенда, спускаўся са сваёй высокай вежы... Словам, ён быў і застаўся добрым геніем народа.

Ну, а цяпер? Цяпер, калі Эстоні даўно ўжо няма чаго баяцца ворагаў,

дацца, як Стары Томас сочыць за парадкам і якія-такія ёсць у яго сакрэты.

І вось першыя крокі па эстонскай зямлі. Яны не толькі парадуюць, яны сагрэюць вас, у які б люты мароз ні прыехалі вы ў старажытны Талін... Недалёка ад вакзала на сціплым шчыце — свежыя нумары газет усіх савецкіх рэспублік. Тут і «Заря Востока», і наша «Советская Белоруссия»... Стрыманае прывітанне і павага да вас, адкуль бы вы ні прыехалі, на якой бы вы мове ні размаўлялі.

Ёсць людзі, што ідуць у госці да сяброў ці знаёмых — і з першага погляду заўважаць усе недахопы. Такія ўжо, напэўна, іхнія вочы. А ёсць вочы, якія, на шчасце або не, маюць якраз адваротную здольнасць — бачыць толькі добрае. Вось і мне хочацца раска-заць пра тое добрае, што пабачыла я ў Таліне. Убачыла за некалькі дзён, як кажуць, з першага погляду.

ва ўсім ладзе жыцця, за якім так пільна сочыць са сваёй высокай вежы Стары Томас. Няма чаргі? Аказваецца, усё вельмі проста. У цырульнях, майстэрнях, атэлье людзі не трацяць марна час, не нервуюцца ў бессэнсоўным чаканні, бо ў Таліне шырока практыкуецца сістэма папярэдняга запісу. Вам трэба зрабіць прычоску — назначце час па тэлефоне ці зайдзіце самі раніцой і запішыцеся. Вам трэба раскroіць сукенку — да вашых паслуг спецыяльнае атэлье «Раскройка» з кансультантам-мастаком, з навейшымі мадэлямі. Жадаючых трапіць у гэтае атэлье многа. І каб не ствараць чаргі, — калі ласка, таксама запішыцеся загадзя. Можна зрабіць папярэдні заказ і ў гастронаме, і ў пральні самаабслугоўвання, і ў атэлье пашыву адзення, і ў бюро добрых паслуг.

Няма на вуліцах п'яных... Што гэта, уласцівасць характараў ці зноў не-

шта іншае? Пытанне складанае, у ім з наскоку не разбярэшы. Можна выказаць толькі некаторыя меркаванні, і ў прыватнасці такое. У жыцці талінцаў, у іх побыце, адпачынку своеасаблівую ролю адыгрываюць кафэ. Іх тут многа. Яны па-хатняму ўтульныя. Чалавек прыходзіць у кафэ пасядзець, выпіць кубак кавы ці шклянку ліманаду, пагаварыць з сябрамі, абмяняцца навінамі. Тут вы можаце ўбачыць кампаніі маладых людзей, якія сядзяць гадзінамі, размаўляюць, танцуюць, жартуюць, і перад імі на сталах — бутэлькі ліманаду, часам — сухога віна. Забываюць сюды людзі розных узростаў пасля работы пасядзець, пакурыць, пагартыць газеты. І калі на тваім стала нічога не будзе, апрача газет ці ліманаду, ніхто на цябе не кіне кагога позірку. Гэта месца, дзе ты можаш адпачыць. І адпачывай, калі ласка, як табе хочацца, толькі не паруй шай цішыні і спакою іншых.

ТОМАСА

Можна спрачацца, добра гэта ці дрэнна, што людзі ў Таліне бавяць вечары ў кафэ. Заняткаў усё ж, бадай, не вельмі карысны для развіцця чалавека, для яго інтэлектуальнага багажы. Ну, а калі некаторыя нашы маладыя людзі гадзінамі шліфуюць праспект ці прасаджваюць усю сваю зарплату за адзін заход у рэстаране — гэта лепей? Лепей за ўсё тэатры, канцэртныя залы, кіно, палаты культуры, — скажаце вы. Сапраўды, тут пярэчыць цяжка. Але ж не кожны вечар могуць маладыя людзі быць у кіно і тэатрах, на гэта таксама патрэбна многа грошай. А ў талінскіх кафэ, дзе няма ні мітусні, ні шуму, дзе ўсё спакойна і прыстойна, вельмі прыемна пасядзець і маладому і сталаму. Дарэчы, кожнае кафэ мае сваю марку кандытарскіх вырабаў і ганарыцца ёю. І гэта таксама прыцягвае сюды пэўнае кола пастаянных наведвальні-

Талін. Вуліца Віру.

каў. Так што кафэ больш нагадвае клуб.

Кандытарскія вырабы ў Таліне выдатныя. Багаты выбар, сапраўды хатняе прыгатаванне разнастайных пірагоў, пірожных, булак, тартоў, пачэння. Зусім не пашкодзіла б нашым беларускім кандытарам пагасціць у талінскіх калег, паспытаць іх цудоўнае печыва і ціхенька ўкрасці «сакрэты». Канешне, гэта жарт: красці не спатрэбіцца. Талінскія майстры з ахвотай падзяляцца ўсім, што ўмеюць, што робяць самі.

Каму, каму, а людзям, якія абавязаны думаць пра бытавое абслугоўванне дзяцей, пабываць у Таліне проста неабходна. Некалькі спецыяльных цырульняў для дзяцей, спецыяльнае атэлье для пашыву адзення, спецыяльныя магазіны бялізны... І што галоўнае — у іх, у гэтых магазінах, сапраўды можна знайсці амаль усё неабходнае для дзяцей. Усё — і па сезону. Калі зіма — значыць, ёсць цёплыя рэчы: шапкі, шалікі, рукавічкі, трыко

(тое, аб чым мы пакуль яшчэ толькі марым). І вельмі прыемна было ўбачыць у Таліне спецыяльную майстэрню, дзе рамантуюць лялькі, яе тут любоўна назвалі «лялечнай паліклінікай».

І ўсё ж няпраўда, што ў Старога Томаса ёсць нейкія асаблівыя сакрэты, якія дапамаглі Эстонскай рэспубліцы заваяваць першае месца ў Саюзе па бытавому абслугоўванню людзей. У кабінёце начальніка ўпраўлення бытавога абслугоўвання насельніцтва мы доўга і падрабязна высвятлялі гэтае пытанне і прыйшлі да вываду: усё ў гэтай сістэме тут такое самае, як і ўсюды. Як і ў нас. Толькі з адной «невялічкай» розніцай: яно бліжэй да людзей, менш аказёнена, з большым клопатам аб тых, для каго прызначана. Ну, вось хоць бы такі прыклад. Начальнік ўпраўлення раскажаў:

— Чалавек, які жыве ў сельскай мясцовасці, можа, не выязджаючы са свайго двара, атрымаць усе паслугі бытавога характару. Да яго дома некалькі разоў за квартал абавязкова пад'едзе рамонтная майстэрня на колах. Ён можа не толькі адрамантаваць мэблю, абутак, гадзіннік, але і аддаць вопратку ў хімчыстку, заказаць паліто, касцюм, сукенку.

Вось так усюды. Куды б вы ні зайшлі, адразу пабачыце, што пра вас тут падумалі. Пра вас, кліентаў. Для вас паставілі ўтульныя мяккія крэслы, столікі, паклапаціліся, каб не было чаргі.

А калі гаварыць пра сакрэты... Адным з «сакрэтаў» Старога Томаса нам асабліва варта было б зацікавіцца. У кожнай дробязі бытавога прызначэння, у адзенні, у абстаноўцы кватэры, у прыгожваннях адчуваецца адна характэрная і, лічу, проста непаўторная рыса. У Эстоніі надзвычай ашчадна ставяцца да народнага майстэрства і мастацтва, думаюць, як захаваць яго, як спалучыць традыцыйны нацыянальны стыль з сучасным. Эстонцы — вялікія майстры рукадзелля. І гэта заахвочваецца, падтрымліваецца мастакамі і друкам. У Таліне выходзіць спецыяльны бюлетэн прыкладнога мастацтва. Яго аснова — народная творчасць, апрацаваная і абагуленая мастакамі-спецыялістамі.

Вось адкуль і вышыўкі на сурвэтках, сукенках, парцелерах, і кераміка, і мэбля, і цудоўныя вязаныя рэчы, зробленыя па народных матывах.

Мінск — Талін. А. УЛАДЗІМІРАВА

Атэлье «Раскройка».

Калі здарылася «аварыя» з панчохай...

Цяпер ты вернешся да свайго маленькай гаспадыні. І будзеш як новая...

Фота Густава Германа.

У кафэ «Пігасус».

Распускаяеца Лісце

Генадзь БІРЧАНКА

Апавяданне

Мал. Ю. Пучынскага

1

Скрозь сон я пачуў, як нехта паклікаў мяне:

— Дзіма, любі, пара!

Да таго п'яшчотна, што ў мяне сэрца замерла.

— Устаю...— прабурчэў я і перавярнуўся на спіну.

— Пара, пара, Дзіма. Ужо зусім відно.

Я расплюшчваю вочы. Дык вось яно што!

Фортка расчынена насцеж. Патыхае начным халадком і папросным дымам.

Мне робіцца вельмі весела. Я пазнаў голас: яшчэ ўвечары нейкая парачка стаяла ў нас пад акном. Дзяўчына — на высокіх шпільках. Няўжо ўсю ноч выстаяла?..

Мне хочацца, каб яны доўга стаялі: такі прыемны голас у дзяўчыны. Але яны пайшлі...

І раптам усім сваім адпачыўшым целам я адчуў, які лёгкі ранішні свет. Зусім няўлоўны! І быццам усе ў ім — маладыя, добрыя, вясёлыя.

Я нават засмяяўся ад радасці, — ціхенька, каб Ірынка не пачула.

Дзякуй табе, незнаёмая дзяўчына! І табе, цёзка, дзякуй. Вы разбудзілі мяне так рана, каб я не праспаў сваёй радасці. Вядома, яна прываліць да мяне сёння, я ведаю. Я гэта зараз адчуваю. Толькі б ведаць, адкуль чакаць яе: дзень у мяне будзе самы звычайны.

Спачатку, як заўсёды, адвяду ў школу Ірынку — гэта недалёка і мне па дарозе. Потым — работа. Бригадзір сказаў прабіваць цэментную столь і ўстанаўліваць лампы дзённага святла.

Лампы — гэта нядрэнна. А вось прабіваць!.. Самую нецікавую і цяжкую работу ён заўсёды даручае мне. Як маласпрактыкаванаму электраманцёру. А хіба арудуючы зубілам або шлям-бурам — многаму навучышся? Я яму так і сказаў учора. А ён: «У цябе гэта лепш за ўсіх выходзіць. Ты вышыні не баішся. Можаш, як муха, дагары нагамі па столі хадзіць. А зарабляеш ты, хлопец, не меней за іншых, так што не крыўдуй».

Я ўзнямаю вочы і ўважліва разглядаю столь. Светлую, лёгкую. Вось толькі рудаваты след ад зацёку. Калісьці наўвесь суседзі кран не закрылі, і раніцай, памятаю, на белай столі распаўзлася мокрая пляма. Проста лужына! Ірынка — яна тады зусім малая была — першая яе заўважыла і расплакалася. «Гэта не я, не я!..— паўтарала яна скрозь слёзы. — Гэта Славик Забродскі, ён нанач два кубкі кампоту выпіў!..».

Мама не магла ўцяміць, што з Ірынкай, а я ад смеху корчыўся, на мяне нават ікаўка напала.

Так, мама тады яшчэ жывая была. І тата загінуў пасля ўжо... Ах, не трэба! Сёння не трэба пра гэта!..

Я прымушаю сябе думаць пра іншае: пасля работы ў школы не ісці: субота. Вольны вечар. Добра было б з Лерай з дзённай школы ў кіно схадзіць...

Маю ўвагу адцягвае скрып ложка. Я паварочваю галаву. Ірынка пазяхае і, ляпаючы сябе даланей па губах, глядзіць на мяне, потым на гадзіннік.

— Ты ўжо даўно прачнуўся? — пытае яна.

Ірынка заўсёды баіцца што-небудзь правароніць. Ёй здаецца, усё самае цікавае адбываецца ў яе адсутнасць або калі яна спіць.

2

Я ўстаў, прайшоўся па пакоі, потым зрабіў некалькі практыкаванняў па сістэме іёгаў.

Некаторыя практыкаванні ў мяне зусім някэпска выходзяць. Навучыўся глыбока, на ўсе грудзі дыхаць. Усімі лёгкімі. А гэта не так проста. І не дыхаць падоўгу магу. Калі на работу паступаў, адзін урач з камісіі сказаў, што ў мяне лёгкія на дваіх.

Я падышоў да акна зірнуць, што на двары дзеецца. Пупышкі на таполях лопнулі, і паявілася лісце. Вуліца зазелянела. Вясна!

Я схпіўся за шпінгалет, рвануў на сябе. Адно расчынілася з трэскам і званам. Ірынка нават спалохана крыкнула: «Ой!» Са шчылін павывальваліся палоскі паперы, вата,дохлыя мухі. Чорт ведае, адкуль узняліся гэтыя мухі. Калі я ўвосьень рамы заклеяў, ніводнай не было.

— Як смачна пахне! — закрывала Ірынка і кінулася на падаконнік. З раз-

маху шлёпнулася, ледзьве з акна не вывалілася. У мяне нават спіна пахаладзела — жартачкі, другі паверх! Вельмі спалохаўся. А Ірынка нічога, нават не заўважыла, што магла зваліцца. Рукі да галінак цягне, кратае лісточкі і смяецца:

— Ліпкія!

Да чаго добра таполямі пахне! Мой самы любімы пах. Чамусьці духоў такіх не робяць. А дарэмна. За імі чарга стаяла б дзень і ноч. Вельмі тонкі, свежы пах.

Паветра такое, што ім быццам і не дыхаеш, а п'еш. Як ваду.

3

З дому выходзім разам. Ірынцы яшчэ ранавата, але сёння яна дзяжурная ў класе. Павязку загадзя на рукаў начапіла і руку трымае так, нібы ёй укол зрабілі. Ірынка ў групе падоўжанага дня. Спачатку плакала, дадому прасілася. А потым нішто, прывыкла. Цяпер нават не ўяўляе, як усё лета без школы жыць будзе.

— У нас сёння культпаход на «Чалавека ў космасе», — кажа Ірынка. — Я і забылася! Настаўніца па дзесяць капеек збірае.

Ірынка ніколі не скажа: «Дзіма, дай дзесяць капеек на кіно!» Яна вельмі далікатная. Можна таму, што грошай у мяне няма. Бывае ж такое. Ірынка малая, а разумее, што адмаўляць цяжка. Таму пра грошы заўсёды нібы між іншым успомніць. Нібы і не просіць зусім.

Я лезу ў кішэню.

— Вазьмі. Я таксама ледзь не забыўся — васьмь табе на сняданне і абед. І на кіно. Хлеба не забудзь купіць. Сёння я рана прыйду.

Калі даю ёй грошы, адчуваю сябе зусім дарослым. Быццам не брат, а бацька. Асабліва калі ў магазіне рэч якую для яе купляю. Прадаўшчыцы абавязкова вочы вытрашчаць. Дзіва: хлопец для сястры сукенку або туфлі купляе! Вельмі ім гэта падабаецца. Пакідаюць усіх пакупнікоў і толькі намі займаюцца.

Ірынка бярэ мяне за руку:

— Ты мяне чуеш, Дзіма? Галіна Паўлаўна прасіла напамінь, што ў панядзелак бацькоўскі сход.

Я ківаю. Не люблю я гэтых бацькоўскіх сходаў. Можна было б — не хадзіў бы. Але нельга. Галіна Паўлаўна, хоць і маладзенькая зусім, але вельмі строгая настаўніца. «Табе асабліва трэба», — гаворыць яна мне ўсякі раз. Мне не вельмі. Гэта ёй трэба. Я ў яе нібы наглядны дапаможнік.

На сходзе я сяду далей ад вачэй, на самую апошнюю парту, каб з бацькамі справы не мець. Я стараюся трымацца як дарослы, а яны, гэтыя самыя дарослыя, паводзяць сябе як дзеці. Горш за дзяцей! Крычаць, ускокваюць, перабіваюць адзін аднаго. І крыўдзяцца адзін на аднаго, як маленькія. Задаюць нейкія недарэчныя пытанні настаўніцы. Ну, хіба можна такім людзям дзяцей выходзіць? Чорт ведае, каго яны выхавалі! На самай справе, няўжо незразумела, калі лепш першакласніку спаць класіцы, ці што трэба глядзець па тэлевізары? Ніколі б не спытаў. Ірынка — і тая ведае.

Самае забавнае пачынаецца, калі Галіна Паўлаўна да кожнага з бацькоў паасобку звяртаецца.

— Тата Чупікаў! Сын ваш не выконвае хатніх заданняў. Учора верш не вывучыў. Не сочыце вы за ім.

Самаўпэўнены, салідны тата, які сеў наперадзе ўсіх, каб на відным месцы быць, — прывычка ў яго такая, ён і ў прэзідыум бы сеў, калі б на бацькоўскіх сходах выбіралі, — ад нечаканасці губляецца. Ён не ведае, як паводзіць сябе. Не прывык, каб яго лаялі. Ён спрабуе ўскачыць, выцягнуць рукі па швах, але маленькая парты моцна трымае яго. У мяне ўсё так і скача ад смеху. Я гляджу на яго і думаю: нябось, начальнік, да пашаны прывык, а тут перад тоненькай, удвая меншай за яго настаўніцай паважаны Мікалай Мікалаевіч або Сяргей Пятровіч ператвараецца ў сямігадовага Колю або Сярожу. Ён чырванее (і адразу бачна, што ў яго адтапыраныя вушы), апускае галаву — ну, хоць ты малой з яго карціну «Зноў двойка!»

— Няма часу, ведаеце... — ляпечэ ён. — У мяне цэх на плячах, дзвесце чалавек... (Ага, я адгадаў!) З Толікам больш бабуля займаецца...

— Ва ўсіх свая работа, таварыш Чупікаў. Вось Карамушка Дзіма. Яму няма семнаццаці, ён без бацькоў — працуе, вучыцца, сястрычку выходзіць. І што ж? Ірынка — лепшая вучаніца ў класе. А яму ж куды цяжэй, чым любому з нас.

Усе дружна паварочваюцца ў мой бок. Парты скрыпяць так, нібы на дробныя шчэпкі рассыпаюцца. Мне ўсміхаюцца. А я гатовы скрозь зямлю праваліцца. Вось дзеля таго, каб на мяне спаслацца, Галіна Паўлаўна і гаворыць: «Табе абавязкова трэба быць на сходзе!»

— Да вечара, Дзіма! — крычыць мне Ірынка і бяжыць да школы.

— Салют!

Яна азіраецца ў дзвярах і махае партфелем.

Я паскараю крок. Баюся спазніцца на работу.

4

Мы — бригада з чатырох чалавек — мяняем у лазні электраправодку. Прымацоўваем да сцен прыгожыя бра, падобныя на касмічныя ракеты, прыладжваем да столі крытыя плафончыкі і лампы дзённага святла. Работы шмат. Трэба паспець да мая. Каб людзі перад святам памыліся. Не ведаю, як у іншых, але ў нас, будаўнікоў, усё да свята робіцца. Калі б не было святаў, мне здаецца, і кватэр бы новых не засялялі, не купаліся б, не галіліся і не раджалі. Самыя буйныя аб'екты і самыя маленькія — абавязкова да свята трэба здаць. Разбіцца, а зрабіць. І мы стараемся.

Спецыяльнасць мая — для непаседлівых. Кожны раз на новы ўчастак накіроўваюць. Іншы чалавек і за дзесяць гадоў не павыбае там, дзе мы за гэты год: працавалі на кандытарскай фабрыцы, у радзільным доме і нават у запарку. Усяго і не запамніш. Адным словам, з такой спецыяльнасцю, як электрык, не будзеш сумаваць. Вось толькі бригадзір у нас вельмі строгі. Вельмі патрабавальны. Дысцыпліну любіць.

Каб не спазніцца, я на тралейбусе ў лазню прыехаў. Звычайна ж на трамваі дабіраюся. Аказваецца, дарэмна спяшаўся.

На рабоце яшчэ нікога не было. Толькі бабуля-вартаўніца ў дзвярах драмала. Яна дала мне ключ, і я пайшоў у нашу майстэрню.

Пераапрунуўся і сеў у велізарны маток проваду, як у выратавальны круг. Сяджу, хлопцаў чакаю.

Непрыемна чаго-небудзь чакаць. Я ўжо і столь разглядаў, і сцены, і робы, што на цвіках віселі. Кожная роба свайго гаспадара нагадвае.

Лесвіцу на другі паверх казлы загараджвалі, я пад імі пралез і апынуўся ў вестыбюлі.

Колер сцен мне спадабаўся — блакітнавата-зялёны. Прыгожы колер. Свежы вельмі. Як неба ўнутры свеціцца. У мяне нават настрой узняўся. Я і не ведаў, што нейкія васьмь сцены могуць на псіхіку дзейнічаць. Глядзіш на іх — і нібы чыстым паветрам дыхаеш.

Я расчыніў акно, каб вестыбюль праветрыць. Паварочваюся, на сцены гляджу — проста цуд! На іх ад дрэва цень лёг. Галінкі ды лісточкі. Вельмі здорава — быццам маладзенькі лясок у пакой увайшоў. Ад такой прыгажосці ў мяне дух заняло.

Колькі разоў бачыў я на сценах адбіткі галінак, а каб да месца так былі — упершыню. Калі б яны тут назаўсёды засталіся! Усе б, напэўна, глядзелі і радаваліся. Шкада, немагчыма гэта. Прыгажосць чамусьці заўсёды мімалётная: душу праніжа і знікне. У другі раз я можа і не пашкадаваў бы, але дзень, напэўна, быў нейкі асаблівы, усё мяне да слёз кранала. Не ведаю, што гэта дзеецца са мною на самай справе!

Пастаяў я, паўздыхаў над гэтымі галінкамі і лісточкамі, ужо ісці намерыўся, а тут на вочы пэндзаль і вядзерца з фарбай трапілі. Не ведаю, як я асмеліўся, — узяў пэндзаль, памачыў у фарбу і лісточак адзін, самы маленькі, скручаны такі, намалюваў на сцяне. Здаецца, сімпатычна выйшла. Я другі лісточак — большы — намалюваў, потым галінку, і так захапіўся, што хутка ўсю сцяну даверху размалюваў. Ніяк спыніцца не мог. Мне цяжка сказаць, добра ці дрэнна атрымалася, але я дакладна кожны цень фарбай абвёў. Вядома, я ніякі не мастак, часам толькі ў школе размалёўваў загаловкі ў насценгазеце, карыкатуры і скрынку з надпісам: «Пішыце заветкі!» Працаваў я натхнёна, як сапраўдны мастак — намаляваў цень, адыду ад сцяны, прыжмуруся так, палюбуюся і, насвістваючы, зноў за справу. Магчыма, я і ўвесь вестыбюль размалюваў бы такім чынам, калі б ззаду не пачуўся голас:

— Ды ты што, звар'яцеў?

Паварочваюся — Бодня, мой брыгадзір. Вочы ў яго аж на лоб вылезлі. Праўда, не маню. Мне нават страшна за Бодню зрабілася.

— Што ты нарабіў?! Зараз жа вон адгэтуль!

Прызнацца, толькі тут я зразумеў, што не за сваю справу ўзяўся. Здрава я перапужаўся. Але ўсё ж храбрыўся, калі сказаў:

— Зараз, вось толькі апошні лісточак дамалюю.

— Я табе дамалюю!..

Ён падскочыў і пэндзаль у мяне з рук выхапіў.

Нічога мне не заставалася, як пайсці.

У майстарні ўжо ўсе хлопцы ў зборы былі. Я спытаў, дзе мне працаваць, узяў шлямбур, малаток і хуценька ў мыечную зматаўся.

Чамусьці мне здавалася, што альфрэйшчыкі выклічуць міліцыю, збяруць сведак, складуць акт, потым мяне павяжуць цераз увесь горад з сірэнай кудысьці ў кутузьку. Вельмі дрэнна я сябе адчуў. Уявілася, як Ірынка адна астанецца, будзе ў вузельчыку прыносіць перадачы... Недарэчныя думкі, сам разумею, але лезлі яны ў галаву, і вельмі мне шкада сябе было.

Потым, чую, хтосьці ідзе да мяне. Бодня.

— Злазь, — кажа, — з драбіны. Майстар іхні кліча. Прыдумай што-небудзь у апраўданне, дурная твая галава. Пакайся. Не хацеў, маўляў.

Нічога не зробіш. Кліча — трэба ісці.

Калі я ў вестыбюль падняўся, майстар, высокі стары, стаяў перад размалёванай сцяной і чухаў сівую патыліцу. Відаць, задаў я яму работу!

І хлопцы яго стаялі тут, на лінейкі доўгія абাপіраючыся. Чымсьці яны былі падобны на мушкецёраў.

— Ага, з'явіўся, галубок! — павярнуўся да мяне майстар. — Твая работа, кажаш?

— Мая! — адказваю.

Ён мяне з ног да галавы змераў.

— Бач ты!.. Рэжце мяне, ешце мяне, так, ці што?.. Ну, растлумач, навошта ты зрабіў гэта?

Нармальным голасам спытаў. Але мне — лепш бы крычаў. Больш упэўнена агрызаешся: чаго прычапіліся да рабочага чалавека! Ішачыш, як мае быць, а да цябе чэпца! А калі з табою спакойна размаўляюць, як гэты стары, — іншая справа. Усё сумленне тваё — як на далоні.

— Не ведаю... Неяк само атрымалася...

— І палягчэла?

Яхідна так спытаў.

— Крыху лягчэй стала...

— Ага, — кажа, — дык ты гэта дарма, або грошы папросіш? Можна, нарад выпісаць за тваё мастацтва?

Толькі цяпер зразумеў я — здэкеуецца стары.

Тады я яму таксама шпільку:

— Не, не трэба. Сябе пакіньце. Вам больш патрэбны грошы — на пенсію хутка ісці.

Тут ён і ўзарваўся:

— Смаркач! Стыляга! Сцяну запэчкаў і яшчэ жартуе!

Не разумею, што ён у мяне стыляжнага знайшоў. Чорны берэт? Дык у нас жа ўся брыгада берэты носіць, нават Бодня. Гэта форма наша рабочая. Ды і не толькі наша!

Доўга ён мне мараль чытаў. Я нават засумаваў. Але раптам ён усміхнуўся, хітра падміргнуў і сказаў:

— А ўсё ж ты малайчына! Дадумаўся — цені намалюваць. Хлопцам маім нос уцёр! Ніяк малюнка прыдумаць не маглі. Здрава ім памогі!

Я ледзь не сеў на падлогу. Навошта ж было ўвесць гэты спектакль разыгрываць?

Аказваецца, стары гэты — таксама педагог, нібы Галіна Паўлаўна. Хлопцаў сваіх на прыкладах выходзіць. І зноў я — наглядны дапаможнік!

— Калі чалавек з душой, — сказаў ён, — то міма прыгажосці абыхава не пройдзе. Яму заўсёды намалюваць яе захочацца.

Вочы ў старога вельмі хітрыя! Сінія і зусім маладыя. Як гэта я адразу не заўважыў?

— Ну, ідзі, — сказаў ён. — Цябе справа чакае.

Я засмяяўся і ўніз патупаў.

На лесвіцы Бодня стаяў, мяне чакаў. Ён усю маю размову са старым чуў.

— Бач ты, перац, — не то расчаравана, не то са здзіўленнем толькі і сказаў ён.

браў, а тут — узяў. Хоча, мусіць, прыгледзецца, да чаго я здатны.

Уласна кажучы, умацоўваў ён сам — скобамі, — а я ішоў следам і алебастрам замазваў. Так сказаць, падзел працы.

Калі я пад столлю працую, вось як зараз, абавязкова што-небудзь насвістаю або напяваю. Нягучна. Для сябе. Прывычка такая. А пры Бодні нельга. Ён хмурыцца. Любіць моўчкі працаваць.

Мне ж вельмі цяжка маўчаць.

Я заўважыў: калі ўзлезці высока — на дах, дрэва ці ў адкрытай грузавой машыне едзеш — хочацца што-небудзь крычаць ці спяваць. Калі ты нават самы ціхі і безгалосы — усё роўна хочацца. Не дзіва, што і Юрый Гагарын, калі ў космас падняўся, не змог утрымацца, заспяваў. Яму лёгка — ніхто не перашкаджае, ніякі Бодня над душой не стаіць і не хмурыцца.

Я гадзіны тры маўчаў. Як рыба. Між іншым, кажуць, што і рыба не маўчыць. Навукай устаноўлена. А я маўчаў. Проста анямеў увесь. Нават спалохаўся: а раптам за гэты час у мяне зусім голас знік? Ніякага не засталася? І размаўляць не змагу?

Доўга мы з Боднем пад столлю працавалі. Ужо ўсе пакідалі работу — маляры, паркетчыкі і іншая братва. А Бодня нібы нічога не заўважае, забівае скобы. Спрытна так, нібы семачкі лузае.

Можна ён забыў зусім, што сёння субота? Чаму ж гэта я памятаю, а ён — не? І хлопцаў нашых не відаць. Цікава, пайшлі ці яшчэ ў сценах калупаюцца?

Нарэшце Бодня сказаў:

— Усё. Злазь. Провад я прыбяру, а ты ў мыечную збегай, глянь, ці не пакінулі чаго хлопцы... Ды не ў тую, у гэту!

Я з усіх ног кінуўся. Нібы мяне з рагаткі выстралілі. Заляцеў у жаночае аддзяленне, агледзеў мармуровыя лаўкі для мыцця: нічога не відаць. Усё забралі. Мусіць, толькі што пайшлі: яшчэ провад на сцяне матляўся...

І тут я ўжо даў сабе поўную волю!

Выйшаў на сярэдзіну мыечнай і заспяваў песню, якая мне спакою не давала. Нягучна заспяваў, вядома, але акустыка ў гэтай зале была страшэнная — як у оперы. Я сказаў бы — у шмат разоў лепшая. Нібы ў старадаўнім якім саборы! Кожны гук пад столь ляцеў і адгукаўся выразна і чыста. Тут нават калі не хочаш — заспяваеш.

Словы я ведаў добра, і вельмі рад быў, што магу душу выліць:

Пасля абеду брыгадзір паклікаў мяне з сабою ўмацоўваць у калідоры праводку.

Гэта ўжо штосьці значыць! Ніколі з сабою працаваць не

Кадр з фільма «Ленін у Польщі».

...Польшча. Горная паша. Уладзімір Ільч Ленін і сялянская дзяўчынка Улья асяцёржана прабіраюцца праз авечы статак. На Леніне спартыўная куртка, чорныя чаравікі, у руках кій.

— Пане Уладымежэ, — пытае
Улька, — а адкуль вы ўсіх ве-
даеце?

— А я наогул з усімі знаёмы, — усміхаючыся, адказвае Ленін.

— З усімі нельга быць знаёмым.

— А вось я знаёмы. Хочаш, пабачыш, што я знаёмы з усімі?

Кадр з фільма «Час, уперед!»

Кадр з фільма «Лебедзеу супраць Лебедзева».

— Мне здавалася, што гэтую спрэчку я выйграю лёгка, — гучыць з экранна голас Уладзіміра Ільіча. — Ульяна не ведала, што я мноства разоў хадзіў па гэтых месцах, бываў у кожным доме, на кожнай стаянцы пастухоў, лесарубаў... У тыя дні я пісаў пра аграрнае пытанне ў Галіцыі, і для мяне вялікім скарбам былі эканамічныя і бытавыя даныя, сабраныя вось так, проста з зямлі, з першых рук, з першых вуснаў, не замуцненыя нікімі эканамістамі і сацыёлагамі... Я сьбраваў з сям'янамі, наचाваў у іх, памагаў, чым мог, прыносіў газеты, лякарствы, складаў скаргі на начальства...

Гэта адзін з эпизодаў новай мастацкай кінааповесці «Ленін у Польшчы», якую стваралі сумесна кінематаграфісты «Мас-фільма» і польскага кінааб'яднання «Студыя».

У ролі Уладзіміра Ільча здымаўся народны артыст СССР Максім Штраух.

З вялікай цікавасцю вы прагледзіце таксама новую шырокаэкранную мастацкую кінакарціну «Час, уперад!», створаную рэжысёрам М. Швейцарам на кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменнага рамана Валянціна Катаева.

Галоўны герой фільма — моладзь першай п'яцігодкі. Месца дзеяння — грандыёзная будоўля на Урале.

У галоўных ролях заняты акцёры Іна Гулая (Шура Салдатава), Тамара Сёміна (Оля Трагубава), Сяргей Юрскі (Маргуліес), Леанід Кураўлёў (Карнееў) і іншыя.

Вельмі цікавая таксама і шырокаэкранная кінааповесць «Лебедзеў супраць Лебедзева», створаная рэжысёрам Генрыхам Габаем на кінастудыі «Мас-фільм».

Адзін дзень Алега Лебедзева — трыццацігадовага супрацоўніка навукова-даследчага інстытута — праходзіць на экране. Дзень, які паставіў перад героем мноства пытанняў. Але ў душы Лебедзева жывуць два чалавекі. І калі адзін з іх ведае, як яму зрабіць, то другі вагаецца. Маладушны Лебедзеў увесь час псуе жыццё смеламу. Нарэшце лепшы Лебедзеў дае рашучы бой горшаму.

У ролі Лебедзева здымаўся
Уладзімір Рэцэптар.

Убачаць глядчы і новую азербайджанскую кінакарціну «Каго мы больш любім». Яна прысвечана маладым спартсменам і расказвае пра ўзаемную выручку, грамадскі абавязак, дружбу і станаўленне характару сапраўднага чалавека.

Р. КАПЛЯ

Выткаўся на возеры алы цвет зары,
У бары са звонамі плачуць глухары...
Знаю, выйдзеш вечарам за кальцо дарог,
У копы сядзем свежыя пад суседскі стог..

Спяваў я ўсё лягчэй, гучней, мяне нібы кудысьці на глыбіню цягнула, на самую быстрыню велізарнай мнагаводнай ракі.

Цяпер я спінцця не мог ужо. Разышоўся. І на ўсё забываўся. Зусім. Нават пра тое, што Бодня мяне ў майстэрні чакае. І пра тое, дзе я стаю.

Адну за другой я спяваў песні. Выбіраў цяжэйшыя — каб голасу поўную нагрузку даць.

Зусім нейкі пусты і щаслівы закончыў я свой канцэрт. Не ведаю нават, колькі гэта працягвалася. Губы перасохлі, у роце ўсё гарэла, нібы стометроўку на ўсю моц прабег. Выйшаў у калідор, гляджу — ля сцен хлопцы мае стаяць. І Бодня — таксама.

— Ну, ты даеш! Ну і галасіна! Як у Шаляпіна! — гаворыць ён.

Хлопцы на мяне з нейкім здзіўленнем глядзелі. Нібы ўпершыню ўбачылі. Абступілі, ляпалі па спіне. Трэба было бачыць, як яны мяне да тралейбуснага прыпынку потым праводзілі. Бодня ад мяне ні на крок не адыходзіў. Вуліца была шматлюдная, час якраз такі — усе з работы валяць, — а мы ўсёй кампаніяй ішлі.

Тралейбусы бітком набіты, сесці немагчыма. Хлопцы мяне праз пярэднія дзверы ўвапхнулі, як інваліда якога. Мне вельмі няёмка было. Я ўпіраўся, заходзіць не хацеў, а яны

націснулі, і дзверы за мной зачыніліся, ледзь руку не пры-
ханілі.

— Каля адчыненага акна не садзіся,— крычаў мне ўслед Бодня.— Горла застудзіш!

На наступним прыпынку я выйшаў і патупаў пеша. І правільна зрабіў. Надвор'е было цудоўнае, як ёсць вясенняе. У гарадскім садзе на дзіцячай пляцоўцы шмат усякай дзетвары было, і я падумаў, што добра было б сюды Ірынку прывесці.

На рагу каля новага гастронама я ўвайшоў у тэлефонную будку і набраў нумар.

— Алё! Кто гэта? Я слухаю.

Ірынка паўтарала цярпліва, шмат разоў, потым змаўкала. Я перажываў за яе, бо ведаю — калі звоняць да цябе і маўчаць, заўсёды чамусьці няёмка робіцца. Але я нічога зрабіць не мог. Успомнілася раптам, як мы пахавалі маму, як адны з Ірынкай пасля гібелі бацькі засталіся, і яшчэ многае іншае ўспомнілася... Усё гэта мяне вельмі кранула, і я стаяў і слёзы па твары кулаком размазваў. Не ведаю, колькі б гэта цягнулася, калі б у шыбу манеткай не пастукалі. Аказваецца, ужо цэлая чарга сабралася!

— Ірынка, гэта Дзіма. Чакаю цябе каля школы. Пойдзем марожанае есці.

— Ура-ра-а-а!..

Виходіць з заплаканымі вачыма было няёмка. Такі хлапец — праз два дні семнаццаць гадоў будзе — і румзае, як маленькі.

Але каля тэлефоннай будкі стаяла чарга...

— Я выйшаў.

Крыж хістаецца

Іван КІРЭЙЧЫК

Нарыс

Дзіўнае надвор'е: вятры і туманы; туманы звязалі ўвесь снег, пакінуўшы на зямлі толькі коўзкія ледзяшы-намаразы. І ад таго дарога няўключная: і слізкая, і пад нагамі нічога не відаць. Пакуль не развіднее—хоць на воўка ўсеўся: цёмна. Яно, каб месца незнаёмае, то і днём не дзіва заблудзіцца: туман такі густы, што, здаецца, і вецер засеў у ім і не можа з яго вырвацца.

Але Аўгіні кожная сцяжынка да драбнічкі знаёмая, з завязанымі вачыма прайшла б і не збілася. Як звязала ўсе свае клуначкі і бацька пацягнуўся за шапкой, каб праводзіць, Аўгіня сказала: не трэба, не маленькая—сама зайду. А Колю будзіць пашкадавала: пакуль у школу, няхай паспіць яшчэ.

Ужо на паўдарозе ёй здалося, што не адна тут: нехта двойчы прахрыпеў, потым нібыта праскрыгатаў зубамі. Спынілася. Ціха. Але толькі памкнулася ісці, як да слыху данеслася ўжо зусім выразна:

— Хр-ры... Хр-ры-і... Ч-чш-чы-і...

У нерашучасці яна саступіла са сцёжкі. Назад вярнуцца? Абмінуць? А калі ўсё гэта толькі здалося? Аўгіня рашыла пачакаць. Нарэшце зноў:

— Хр-ры... Хр-ры-і... Ч-чш-чы-і...

Сцяўшыся, гатовая нарабіць крыку, Аўгіня асцярожным крокам пайшла насустрач. А ўбачыла—і не стрымалася:

— Фу ты! Яшчэ ліха не хапала!

Скрыпеў у цемры, нібы скардзіўся на свой лёс, стары крыж. Ён застаўся тут, мусіць, яшчэ ад прадзедаў. Увесь у шчылінах, зялёным мохам аброс. І хістаецца пад ветрам крыж, палыхаючы прахожых сваім старэчым голасам, здзірае кару з ялінкі, вісіць на ёй, не даючы росту.

«Трэба хлопцам падказаць, каб адчапілі»,—падумала Аўгіня.

Надта свежая яшчэ была нядаўняя ўзрушанасць, мусіць, таму і мрояцца ўсякія страхі. І Аўгіня заспяшалася да шашы. Там яшчэ раз азірнулася: вёска са сваімі агеньчыкамі нібы растала, растварылася ў тумане.

Доўга чакаць не давялося. Спярга данеслася мяккае фырканне машыны, потым вынырнулі, як з вады, двама густымі снапамі промні фар.

Аўгіня падняла руку. Шафёр выглянуў з кабіны, вінавата развёў рукамі, паказваючы, што месца занята, але Аўгіня перакінула ўжо цераз борт свае рэчы, збіраючыся і сама залезці ў кузаў.

— Змерзнеш!

— Нічога!
— Куды так?
— У тэхнікум.
— З канікул?
— Угу.

Бразнула дзверца. Па кабіне і па бартах забарабаніў вецер, туга ўпёрся насустрач машыне...

Дарога! Няўжо тая самая дарога?

...Быў у Аўгіні Прыходзька адзін дзень, які адразу і крута павярнуў яе жыццё, вывёў з крывой і ціхай вулачкі на гэтую роўную, абветраную магістраль. І нават не вывёў, яна выбегла сюды, гатовая вось так, у няўтульным кузаве машыны, ехаць, куды вочы глядзяць, куды колы коцяцца.

Яно мо і правільна, што так выйшла, бо ўсё ж некалі трэ было пераступіць гэтую грань. Паўтара года таіла ад бацькоў, што ходзіць на камсамольскія сходы, што носіць ля сэрца запаветную кніжачку з сілуэтам Ільіча. Нарэшце, дазналася маці.

— Ты, ты, вырадак!—трэсла яна ў Аўгіні перад носам аж пачарнелымі ад натугі кулакамі.—Божачка, ты чуеш мяне, божачка? На што ж на маю галаву такая наслань? Скруцілася-я!—зноў кідалася яна да Аўгіні.—Ты падумала пра нас, падумала, што будзе пасля? Прадала-а! Загубіла-а!

Як перад нейкай немінучай бядой, з шалёным энкам, валочачы за сабой цяжкі ланцуг, кідаўся па падворку з канца ў канец ваўкадаў Шарык.

Але самае страшнае адбылося, як вярнулася Аўгіня з камсамольскага сходу.

Маці сядзела, як адзеравяная, нават не глянула ў яе бок. Напалоханымі вачынямі глядзелі на Аўгіню абодва брацікі—Коля і Лёня. Бацькі ў хаце не было.

«Значыць, усе ўжо ведаюць»,—азначыла пра сябе Аўгіня.

Яна моўчкі распранулася, дастала з печы бульбу і варыва, паставіла на стол.

Адчыніліся дзверы, зайшоў бацька.

— Прыйшла? Прыйшла. Села есці? Села. А перахрысцілася? Для гэтага я гадаваў цябе пад абразамі?—ад парога пытаў бацька. І не вытрываў, закрычаў:—Сука-а!

Адным скачком ад парога ён апынуўся ля стала, рукі яго ліхаманкава трэсліся. Схапіў спярга міску з бульбай, потым другую—з варывам і, разліваючы, панёс на двор.

НА КНІЖНАЙ ПАЛІЦЫ

Уладзімір Корбан. Не на сваім месцы. Байкі, фельетоны і гумарыстычныя вершы, напісаныя за апошнія гады вядомым беларускім паэтам-байкапісцам, складаюць гэты зборнік. У большасці з іх аўтар вырашае сучасныя тэмы. Ёсць, вядома, байкі і пра даўніх «герояў»—халуг, п'яніц, прыста-саванцаў і іншых прайдзісветаў. На жаль, гэтыя тыпы яшчэ не зніклі ў нашым грамадстве.

Шмат у зборніку баек і фельетонаў, якія са старонак газет і часопісаў перайшлі на сцэну мастацкай самадзейнасці, на эстраду.

Антон Бялевіч. Рэха навалініц. Так паэт назваў свой новы зборнік, куды ўвайшлі лірычныя вершы, паэма пра гераічных партызан бацькі Міная, фельетоны. З глыбіні народнага жыцця лірычны герой, наш сучаснік, чэрпае сілы, душэўную прыгажосць, сардэчнасць і чысціню дружбы, кахання...

— Шарык, на, Шарык! Еш, Шарык!
А потым зноў—тым жа не сваім голасам:—Сука-а!
Заб'ю-ю-у!..

Забіць мо і не заб'е, а знявечыць пад гарачую руку
можа. Не раз бачыла Аўгіня, як вось так «перавыхоўваў»
на свой лад маці: біў, чым папала, што пад руку трапляла.
Паспешліва схопіла са сцяны жакетачку, спынілася ля
дзвярэй.

Маці так і не зварахнулася.

Бацька ўляцеў са двара з паленам у руках.

Сігануўшы паўз яго, Аўгіня выскачыла з хаты.

Потым яна бегла, падаючы, па перамеценнай студзень-
скімі заваямі вулачцы і доўга яшчэ чула за сабой цяжкія
крокі і цяжкае, хрыпатае дыханне бацькі.

На шашу вынесла яе нейкае падсвядомае чуццё. Яна і
сама не ведала, чаму адразу прыбегла сюды, толькі сэрца
ў шалёным рытме патрабавала: «Ехаць! Ехаць! Ехаць!..»
І яшчэ—было крыўдна на людзей, нават не на людзей,
а на раўнадушнае святло ў іхніх вокнах, якому аніякай
справы да яе бяды. Бо ведалі ж, многія суседзі ведалі,
што нешта не так тварылася за высокім і шчыльным
парканам. Напэўна, здагадваліся, што і сёння там будзе не
ўсё ладна. А вось ніхто дужы не схопіў за руку бацькоў-
фанатыкаў. Так думала Аўгіня, стоячы на шашы.

І было страшэнна холадна. А машын не было. Мо таму,
што дарогу скрозь перамяло, мо таму, што ўжо над зямлёй
панавала позняя ноч.

Паступова Аўгіня адчувала, як пранізваў яе наскрозь
вецер, як дзеравянелі ногі, карчанелі рукі і агнём палаў
твар, пасечаны калючым снегам. Падумала: трэба нешта
рабіць.

Вярнуцца дамоў—аб гэтым і гутаркі быць не магло.
Перазначаць рашыла ў сяброўкі Ані Панцеляймонавай...

...З той неспакойнай начы мінуў год, але трывога ўсё
яшчэ заставалася. Ці мо проста ўзварухнулася яна ад та-
го, што зноў пабывала ў роднай хаце, пажыла ў бацькоў?
Ды яшчэ гэтая сустрэча з крыжам! Слухаючы шум суст-
рэчнага ветру, Аўгіня думала пра ўсё, што адбылося не-
калі, і прыемна было на душы, што вось ляціць яна цяпер
насустрэч вятрам, насустрэч маладым марам. І радала
тое, што неяк надламалася зацятая вера бацькоў у бога,
пахіснулася, як той крыж...

Тады, год назад, тры дні жыла Аўгіня ў Ані Панцеляй-
монавай, Аўгіня ўсё парывалася ехаць, а Аня ўгаворвала:

— Жыць будзеш у нас, працаваць на ферму пойдзем.
Я ўжо і дамовілася, там ёсць і табе месца.

А на прыходзькаўскай сядзібе варта было бразнуць
клямкай веснічак—вылятаў з-за дрымотні рыжы Шарык,
грымеў ланцюгом, становіўся на заднія лапы і, пераціс-
нуўшы горла ашыйнікам, ужо не брахаў, а толькі сіпла
хрыпеў ды пырскаў пенай. І хапала Шарыку работы, бо
раней ніколі ў затоенага Андрэя Прыходзькі не бывала
столькі гасцей.

Пасля таго, як у хаце пабываў сакратар партарганізацыі
саўгаса «Лоеўскі» Іван Іванавіч Міненка, гасцей прымалі
толькі на кухні, далей у хату не пускалі.

А Іван Іванавіч тады, перш чым гаварыць з гаспадарамі,
запытаў у Колі:

— Ты камсамолец?

— Не.

— Піянер, значыць, яшчэ?

— Не.

— Чаму ж?

І той адказаў:

— А тады тата з мамай і мяне, як Аўгіню, з хаты
прагоняць...

Пасля гэтага па Шарыкаваму сігналу Андрэй Пры-
ходзька адразу кідаў сякеру, граблі—усё, што б ні трымаў
у руках, і спяшаўся ў хату. Садзіўся на ўслоне, перага-
радзіўшы ім дзверы ў другую палавіну, і маўчаў: там
хавалі дзяцей. І з яго ўжо толькі і можна было выціс-
нуць: «Няма ў мяне цяпер дачкі». Перагаворы вяла маці,
але і яна на ўсе пытанні пытаннямі і адказвала: «А што
вам да маіх дзяцей?», «А што вы маеце да іх?».

Так прынялі яны і дырэктара саўгаса Уладзіміра Амв-
росьевіча Хількевіча, і сакратара Гомельскага абкома кам-
самола Ганну Галавіну, і цэлую дэлегацыю з райкома
партыі і райкома камсамола. І нічым іх нельга было
даняць. І тады перад імі паставілі ўмову: Аўгіня вернецца
дамоў, на хлеб сабе заробіць сама, але няхай толькі хто
кране яе!..

А Аўгіню тады аж смешна зрабілася: з такім вінаватым
выглядам да яе зайшоў сакратар камсамольскай арганіза-
цыі Іван Піліпенка прасіць, каб нікуды не ехала. Нават
не адзім прыйшоў, а і загадчыка клуба Васіля Дзегцярэ-
ну з сабой прывёў. Услед за імі прыйшлі настаўніца Але-
на Іванаўна Казлова, брыгадзір Іван Міронавіч Сташчан-
ка. Іван Міронавіч адразу ж і навіну добрую прынёс.

— Дык як, дзяўчаты, згода?—запытаў ён.—Даяркамі?

— Хоць сёння, хоць цяпер,—узрадаваная, перабіла яго
Аня.

— А ты, Аўгіня?

Аўгіня згодна кінула галавой.

— Ну, калі так, то заўтра і прымайце свае групы...

Першыя дні на ферме не радалі: бацька раніцой
глынуў на яе спадылда ды прабуўніў:

— Жыві. Але пакуль не парвеш з нехрысцямі—не дач-
ка ты мне.

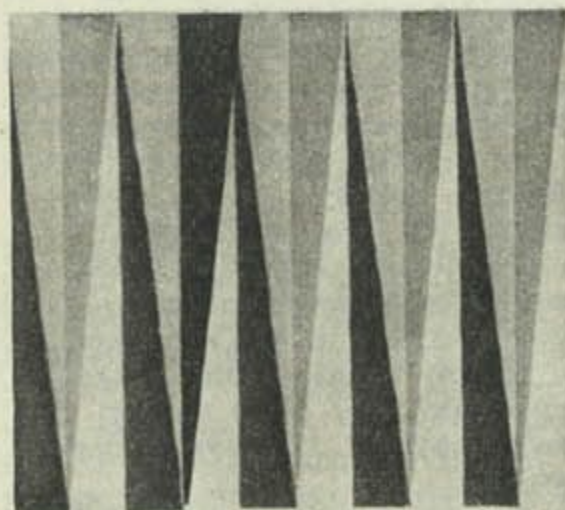
І жыла Аўгіня ў роднай хаце чужой-чужаніцай.

Такі настрой прыносіла і на ферму. А там ахопліваў
жахлівы неспакой: хаця б не адстаць ад старэйшых дая-
рак! І тыя часта крычалі за гэта: куды рвешся, дзеўка,
хопіць яшчэ на твае рукі работы. Але Аўгіня, хоць і цяж-
ка было, хоць кожны раз к вечару аж хісталася ад зня-
могі,—і назаўтра і паслязаўтра завіхалася ля сваіх кароў.
А пасля работы ішла ў вячэрнюю школу. Так прыстаў
Іван Піліпенка—усё ідзі ды ідзі ў восьмы,—адмовіцца
не змагла. А калі дала згоду—і вучыцца трэба...

Тымчасам з Андрэя Прыходзькі нібы насміхаліся. Хто
ні стрэне—скажа, нібы ўколе:

— А твая дзеўчына спраўная: у перадавікі выбіваец-
ца...

Маўчаў, нічога не адказваў Андрэй. І не спалася яму
начамі. Так і думаў, што смяюцца. Але не: у першым
квартале Аўгіня выйшла на трэцяе месца сярод даярак
саўгаса «Лоеўскі», а па аддзяленню—на першае. Пасля

Антон Бялевіч
РЭХА НАВАЛЬНІЦ

Жывая рака паззіі нясе, высокая ўзнямае на сваіх хвалях
дзівосную прыгажосць дружбы, братэрства пад небам Ай-
чыны.

Сямён Селівестраў. Клятва на руінах. Раман, які раскрывае
варожую ролю царкоўнікаў і секантаў на ўсіх этапах ба-
рацьбы савецкага народа за сацыялізм. У аснову сюжэта па-
кладзены сапраўдны падзеі. Аўтар (у мінулым чэкіст) быў
іх актыўным удзельнікам. Вобраз галоўнага героя, капітана
дзяржбяспекі Скварцова, цалкам дакументальны.

Антон Алешка. Над намі мільён вышын. Аповесць расказ-
вае пра мірныя будні ваенных лётчыкаў аднаго з авіяцыйных
палкоў. Аўтар добра ведае жыццё і быт гэтых мужных лю-
дзей і ўсебакова раскрывае перад чытачом складанасць іх
цяжкай службы, часам звязанай з вялікай рызыкай.

Мы знаёмімся з героямі двух пакаленняў: старэйшага, якое
прайшло праз гарніла Вялікай Айчыннай вайны, і маладога,
якое ўсё свае сілы і веды аддае служэнню Радзіме і перай-
мае багаты вопыт бацькоў.

гэтага Андрэю і зусім на вуліцы праходу не стала. І яшчэ не спалася Андрэю, што чакаў ён бяды ў сваю хату. Але і бяда абмінала яго. Тады крадком паглядаў ён на Аўгіню: сумная, ніколі не засмяецца ў хаце. І рабілася шкада яе.

А потым адбыўся цуд. Аўгіню ўзнагародзілі Ганаровай граматай райкома камсамола. Іншым часам з такой узнагародай дачку і блізка да хаты не падпусціў бы, а то асцярожна, не кратаючы рукамі, разгледзеў грамату, у душы сам сабе ўсміхнуўся. І вечарам прыйшоў на ферму, напай кароў...

Блізлася вясна, вохкаў, ломячыся, на Дняпры лёд. Усё часцей і часцей пачаў Андрэй Прыходзька заходзіць на ферму. Памагала і маці. А Коля і да гэтага прыбгаў. Часам нават і даіць браўся.

І ўсё ж у хаце стаяла адчужанае маўчанне.

У жніўні лінулі на зямлю цяжкія ліўні. Раскісла зямля, хіліліся долу набраклыя буйным зернем і вадой каласы. У саўгасе ратавалі хлеб, і рэдка каго можна было ўбачыць без справы. Толькі на ферме цішыня, ніхто не зойдзе, не заедзе.

А тут раптам заяўляецца дырэктар саўгаса. Аўгіню паклікаў.

— Лезь у машыну, не мокні на дажджы, — не вылазчы, адчыніў ён заднюю дзверцу.

— Што-небудзь здарылася, Уладзімір Амвросьевіч? — запытала Аўгіня.

— Не, нічога. Вось ехаў, праведаць цябе надумаўся. Дзяўчына пачырванела.

— Не саромейся так. Жартую, — засмяўся Уладзімір Амвросьевіч. — Даўно запытаць у цябе хачу: падабаецца табе работа на ферме?

— Падабаецца. Прывыкла ўжо.

— Угу, — нібы сам сабе, сказаў дырэктар. — А цяпер ехаць нікуды не збіраешся?

— Што вы! У нас такія дзяўчаты тут — Аня Панцеляй-монава, Лена Максіменка!..

— А як на вучобу глядзіш?

— А што? Я ў дзевяты клас хадзіць буду.

— Ну, а калі пашлем мы цябе вучыцца ў Рэчыцкі зааветэрынарны тэхнікум? Скончыш — і на гэтую ж ферму вернешся заатэхнікам.

— Ой, Уладзімір Амвросьевіч! Мне аж не верыцца.

— Ну, верыцца, не верыцца — твая справа, а памаленьку давай збірайся ў дарогу. Вучыцца будзеш за кошт саўгаса...

І вось закончаны першы семестр, і ўжо вяртаецца Аўгіня пасля канікул з дому ў тэхнікум. Дома яе сустрэлі як гасцю. Бацька нават пляшку віна з такой прычыны прынес. Як жа: дачка ў людзі пайшла. І бачыла Аўгіня: яму хацелася сказаць ласкавае слова, а не мог, язык не паварочваўся. І, напэўна, шкадаваў. Выпіўшы чарку, ён ціха пасмейваўся, згодна ківаў галавой кожнаму слову, а ў самога нібы выветрыліся з душы тыя словы.

У Мохаве і цяпер некаторыя думаюць, што ён баптыст. Ніякі ён не баптыст. Бацька ягоны — Аўгінін дзед — старавер, дня без малітвы не пражыў, а дзве старэйшыя сястры — манашкі. Вядома, разам з імі і ён верыў богу, і баяўся яго. І цяжка адмаўляцца ад таго, што ўкладзена ў душу з дзяцінства.

Асабліва радавалася Аўгіня за Колю. Як толькі прыехала дамоў, падміргнуў хітравата:

— Хадзі, пакажу нешта.

Па-змоўніцку выйшлі на вуліцу.

— Не заўважыла: бацька плот абрэзаў.

— Нашто гэта ён?

— Казаў, і Шарыка аддаў бы каму, ды шкада. Прывык, кажа. А то нядаўна пытае ў мяне: ты камсамалец? Кажу: не. Не паверыў. А я і буду паступаць у гэтым годзе.

— Не баішся?

— Не. Не думаю, што за старое хопіцца. Цяпер і сам толькі цераз дзень пра абразы ўспамінае: забывае, мусіць...

Аўгіня задраманала. І перад вачыма зноў усплыў пахінуты напалавіну крыж...

Яна выглянула з-пад хусткі: паабалал плылі агні прыгарада, шумела пад коламі шаша, гулі паўз дарогу старыя бярозкі і таполі.

Аўгіня прыўзнялася.

Густы струмень ветру ўдарыў у твар — чысты і свежы, як дняпроўская вада.

Рэчыцкі раён,
Гомельская вобласць.

Ох, які асёл!

У лесе на палянцы, на самай яе сярэдзіне, расла прыгожая маладая бярозка.

Аднойчы асёл бег галопа і не глядзеў, куды бяжыць. Ён стукнуўся галавою аб бярозку, ды гэтак, што аж убачыў зоркі.

Асёл страшэнна раззлаваўся і пабег трушком да ракі, каб знайсці бабра.

— Калі ласка, звалі ты тую бярозку, што стаіць на палянцы! — папрасіў ён.

— А навошта! — спытаў бабёр. — Мне шкада яе. Вельмі ж яна прыгожая.

— А чаго яна стаіць у мяне на дарозе! Згрызі яе сваімі вострымі зубамі, — настойваў асёл.

— Не, не буду, — адказаў бабёр.

— Няўжо табе цяжка!

— Ды не, але я проста не хачу. Нават калі я і згрызу яе, ты будзеш падаць цераз пень.

— А ты выкарчуй і пень!

— Тады ты звалішся ў яму і зломіш сабе нагу.

— Чаму ты гэтак думаеш!

— Таму што ты асёл! — растлумачыў бабёр.

Добры дзяцел

Толькі шэры салавей адзінока сядзеў і сціпла маўчаў.

— Няўжо мне нічога не пакінуць! — думаў ён. — Мая жонка гэтак любіць музыку.

Спазніўся толькі дзяцел. У гэты дзень ён аглядаў і лячыў бярозкі ў лесе. Калі ён вечарам скончыў свой абход і прыляцеў туды, дзе сабраліся ўсе птушкі, ён папрасіў:

— Дайце і мне, калі ласка, прыгожую песню. Я буду вітаць ёю заўсёды ўсход сонца.

Яму далі песню. Самую доўгую і самую прыгожую. Але раптам ён заўважыў салаўя.

— А якую песню табе далі, брат! — спытаў дзяцел. — Праспявай яе мне, калі ласка.

— Яму не засталося песні, — хорам пракрычалі птушкі. — Ён ціха сядзеў і нічога не прасіў.

Дзяцлу стала шкада салаўя, і ён аддаў яму сваю песню, самую доўгую і самую прыгожую.

— Калі я захачу, я буду слухаць, як іншыя спяваюць, — сказаў дзяцел.

Дык вось, добраму дзяцлу не хапіла песні. Але, нягледзячы на гэта, у лесе яго ўсе паважаюць.

Пераклад з англійскай мовы Я. ДУБОВІКА

Байцы атрада самаабароны машынабудаўнічага завода Тран Ханг Дао на занятках па агнявой падрыхтоўцы.

ДАРЭМНЫЯ СПАДЗЯВАННІ

Заходнегерманскі часопіс «Шпігель» наўрад ці можна запозрыць у сімпатыях да гераічных патрыётаў Паўднёвага В'етнама. І ўсё ж ён апублікаваў нядаўна матэрыял, які аб'ектыўна расказаў чытачам праўду пра тое, што адбываецца цяпер у гэтай краіне.

Амерыканская ваеншчына карыстаецца ў Паўднёвым В'етнаме тактыкай «выпаленай зямлі» — акурат як у вайне супраць індзейскіх плямёнаў у мінулым стагоддзі. Так піша карэспандэнт часопіса, на свае вочы пабачыўшы зверствы заакупіраваных карнікаў. У падцвярджэнне свайго расказу ён публікуе два здымкі. На адным — амерыканскі салдат падпальвае рысавае поле. На другім — два амерыканскія салдаты стаяць з аўтаматамі напачатку перада палаючай вёскай.

Страшэнныя злачынствы робяць амерыканскія варвары на шматпакутнай зямлі В'етнама. Яны бязлітасна знішчаюць мірнае насельніцтва, у тым ліку жанчын, дзяцей, старых. Паляць вёскі, нішчаць жывёлу, запасы харчавання, атручваюць хімікаліямі фруктовыя сады. Паветраныя піраты скідаюць смяротны груз на мірныя аб'екты ў Дэмакратычнай Рэспубліцы В'етнам.

У студзені сёлета года ў ДРВ пабываў вядомы швед-

скі публіцыст Віндэ. Вярнуўшыся на радзіму, ён падзяліўся на старонках газеты «Стакгольмс-Тыднінген» сваімі ўражаннямі. Гэты расказ справядлівага сведкі гучыць як абвінавачанне прыговор імперыялізму, тым, хто вызначае палітыку Вашынгтона. Варвары ў форме амерыканскай арміі сярод белага дня закідалі бомбамі школу, і дзесяць дзяцей было забіта. Зруйнаван туберкулёзны санаторый, загінула пяцьдзясят хворых. Непадалёк ад санаторыя ўдзень разбамбілі дом для састарэлых, семсот старых людзей пахаваны пад развалінамі. Гэты спіс злачынстваў амерыканскай ваеншчыны можна працягваць бясконца.

Пентагон у бяспільнай злосці ўжывае самыя гніюсныя, бесчалавечныя сродкі вядзення вайны, пускае ў ход усё, каб прымусіць в'етнамскіх патрыётаў капітуляваць. Але што прынёсла Вашынгтону гэтая тактыка? Толькі ўсеагульнае асуджэнне і гнеў народаў. Калі раней за акіянам раздаваліся гучныя «заявы аб блізкай перамозе», то цяпер чутны толькі змрочныя прагнозы. Газета «Нью-Йорк таймс» падлічыла, што спатрэбіцца па меншай меры 6 або 7 гадоў ваенных дзеянняў для стварэння «здавальняючай» абстаноўкі ў Паўднёвым В'етнаме, ды і то пры ўмове, калі туды будзе накі-

равана яшчэ 500 тысяч салдат.

Вядома, і гэтакія заявы залішне аптымістычныя, бо ўсім зразумела, што ў В'етнаме амерыканцаў чакаюць паражэнні. Адкінуўшы фальшывыя размовы аб «пошуках шляхоў да міру» ў В'етнаме, амерыканскія імперыялісты адкрыта перайшлі да планаў далейшага пашырэння агрэсіўнай вайны супраць гераічнага народа. У грукаце амерыканскіх бомб, якія зноў падаюць на мірныя паселішчы ДРВ, канчаткова пахаван міф аб «міралюбнасці» Вашынгтона.

Дыверсія ворагаў міру нікога не ашукала. Правячыя колы ЗША апынуліся ў поўнай ізаляцыі, у тупіку. Узмацненне агрэсіі, новыя карныя экспедыцыі прыносяць ім толькі новыя правалы, пра гэта адкрыта гавораць тыя, хто не страціў здольнасці думаць цвяроза. Вядомы аглядальнік Ліпман пісаў нядаўна ў амерыканскай газеце «Нью-Йорк геральд трыбюн»: «Хто-небудзь можа сказаць, што шляхам інтэнсіфікацыі і пачашчэння бомбардзіровак і вялікага нарошчвання сваіх узброеных сіл мы здолеем змяніць ваенную абстаноўку ў сваю карысць. Вопыт і гісторыя гэтай злашчаснай вайны ўказваюць на нязбытнасць падобнай надзеі».

Што ж, правільна разва-

жае заакупіраваны публіцыст. Сапраўды, вопыт і гісторыя пераканаўча паказваюць усю асуджанасць амерыканскай авантуры ў В'етнаме. Патрыёты наносіць усё больш адчувальных удараў па агрэсарах. Толькі за 1965 год, гаворыцца ў камюніке Галоўнага камандавання ўзброеных сіл Нацыянальнага фронту вызвалення Паўднёвага В'етнама, было забіта, паранена і ўзята ў палон 167 тысяч 500 салдат праціўніка, у тым ліку 19.200 амерыканцаў. Дэзерціравалі або перайшлі на бок Фронту 60 тысяч салдат марыянетачнай арміі. За мінулы год страты амерыканскай арміі ў жывой сіле павялічыліся больш чым у шэсць разоў у параўнанні з 1964 годам.

Мужна змагаецца в'етнамскі народ за сваё вызваленне. У радах байцоў вызваленчай арміі Паўднёвага В'етнама няма жанчын — бяспрашчальных гераінь.

Уся краіна ведае Нгуен Тхі Дзінь — намесніца Вярхоўнага Галоўнакамандуючага ўзброенымі патрыятычнымі сіламі Паўднёвага В'етнама.

З юнацкіх гадоў прымае яна актыўны ўдзел у барацьбе супраць прыгнятальнікаў. Яе мужа кінулі ў турму праз тры дні пасля таго, як нарадзіўся іхні сын. Праз шэсць месяцаў арыштавалі і яе. Гэта было ў 1940 годзе.

— Больш як тры гады правяла я ў турме. Сыну споўнілася ўжо чатыры гады, але ён не ведаў ні маці, ні бацькі, які загінуў, калі я была ў заключэнні, — расказвае слаўная патрыётка.

Нгуен Тхі Дзінь — выдатны арганізатар і камандзір. Разам з усімі байцамі падзяляе яна лёс простых салдат, натхняе іх на свяшчэнную барацьбу.

У сваім справядлівым змаганні в'етнамскі народ пераможа. Яго падтрымліваюць усе сумленныя людзі, многія дзяржавы, і ў першую чаргу Савецкі Саюз і іншыя сацыялістычныя краіны. У заяве Савецкага ўрада, апублікаванай у сувязі з аднаўленнем варварскіх бомбардзіровак ДРВ, гаворыцца: «Няхай тыя колы ЗША, якія адказваюць за вайну ў В'етнаме, за новыя акты агрэсіі супраць в'етнамскага народа, не памыляюцца! Ім не ўдасца зламаць волю в'етнамскага народа, ягоную рашучасць адстойваць свабоду, незалежнасць, адзіноства сваёй радзімы».

Спадзяваннем Вашынгтона на ваенную перамогу ў В'етнаме ніколі не збыцца!

Г. НАВІЦКІ

Наш календар

Да 80-годдзя з дня нараджэння
В. А. Фаворскага, славуэтага савецкага
графіка і жывапісца

В. Фаворскі. З ілюстрацый да «Каменнага
госця» А. С. Пушкіна.
Гравюра на дрэве.

Н. А. АБУХАВА

Да 80-годдзя з дня нараджэння

Унучка паэта Баратынскага, народная артыстка СССР Надзея Андрэўна Абухава належала да ліку найвыдатнейшых прадстаўнікоў рускай вакальнай школы. Маючы рэдкі па прыгажосці тэмбр голасу, яна валодавала і яшчэ адным шчаслівым дарам — спяваць з сардэчнай прастатой, выкарагодствам, з глыбокай музыкальнасцю.

Скончыўшы ў 1912 годзе Маскоўскую кансерваторыю, Абухава нейкі час выступала як канцэртная спявачка, а пасля больш за чвэрць стагоддзя была салісткай Маскоўскага Вялікага тэатра. Там яна стварыла незабыўныя вобразы з рускіх і заходнееўрапейскіх класічных опер: Паліны («Пікавая дама» П. І. Чайкоўскага), Канчакоўны («Князь Ігар» А. П. Барадзіна), Вясны, Любавы, Любашы з опер Н. А. Рымскага-Корсакава.

Кармэн, Даліла, Амнерыс... І гэта далёка не поўны пералік.

А з якім майстэрствам выконвала, якім пачуццём заўсёды напаўняла Надзея Андрэўна Абухава рускія класічныя і бытавыя раманы, народныя песні — рускія, неапазітанскія! Колькі пачуццяў выклікалі яны ў сэрцах тых, хто слухаў гэта чароўнае выкананне!

Пасля Абухавай засталася шмат запісаў яе голасу. Гэта вялікае шчасце для ўсіх, хто любіць сапраўднае мастацтва.

Па матэрыялах „Работніцы і сялянкі“

„КАНЦЭНТРАТЫ? ДОБРА, АЛЕ...“

Расказ пра харчовыя канцэнтраты, пра іхні шлях на паліцы магазінаў апублікаваны ў 11-м нумары «Работніцы і сялянкі» за 1965 год. Намеснік міністра харчовай прамысловасці БССР тав. Баранаў паведаміў рэдакцыі, што артыкул «Канцэнтраты? Добра, але...» быў абмеркаваны ў міністэрстве. Цяпер, пасля прыняцця канкрэтных мер, паляпшаецца ўпакоўка гэтых тавараў, мастацкі савет перагледзеў афармленне пакетаў з канцэнтратамі, якія выпускае Лідскі камбінат. Семдзесят працэнтаў іх упрыгожваецца новымі, больш маляўнічымі этыкеткамі.

У снежні 1965 года камбінат адгрузіў у гандлёвую сетку сталіцы рэспублікі першыя партыі «Супу харчо з мясам» і «Супу вермішэлевага з мясам» россыпам. Гэтыя канцэнтраты карыстаюцца вялікім попытам. На жаль, расфасоўваюцца яны пакуль што ўручную, бо няма адпаведнага абсталявання.

Асвоен выпуск кукурузных хрусткіх палачак. Сёлета іх вытворчасць будзе пашырана. Камбінату выдзелены сродкі на будаўніцтва цэха кукурузных палачак.

„Работніца і сялянка“ дапамагла

РАШЫЛІ ПА СПРАВЕДЛІВАСЦІ

Два гады назад памёр мой муж Барыс Фёдаравіч Гайшуноў. Асталася я адна з дваймі дзецьмі. Але нам адмовілі ў пенсіі.

Я расказала пра сваю крыўду работнікам рэдакцыі «Работніцы і сялянкі». І яны сталі на абарону правоў маіх дзяцей. Праз міністра сацыяльнага забеспячэння дабіліся скасавання няправільнай пастановы. Цяпер мне выплачваюць пенсію на дзяцей па 32 рублі на месяц, атрымалі мы і за тры гады, калі мая сям'я беспадстаўна была пазбаўлена дапамогі.

А. Л. ГАЙШУНОВА

Дом шлюбаў — гэты палац шчаслівых — адкрыўся ў Мінску на вуліцы Камуністычнай. Абстаноўка памяшкання, урачыстая цырымонія рэгістрацыі шлюбу — усё зроблена так, каб надоўга ў памяці маладых захаваліся прыемныя ўспаміны аб адным з найшчаслівейшых дзён у іхнім жыцці. Аднымі з першых пераступілі парог Дома шлюбаў студэнт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна Анатоль Аўсянкін і студэнтка Інстытута народнай гаспадаркі Надзея Валасевіч.

Фота
Ул. Лупейкі.
(БЕЛТА).

РАК. ЦІ МОЖНА АД ЯГО ЗАСЦЕРАГЧЫСЯ?

— Я прыйшла, каб праверыць сваё здароўе,— звярнулася да гінеколага грамадзянка П.— Я рэгулярна бываю ва ўрачоў. У мяне няма ніякіх скаргаў. У 1959 годзе мне была зроблена аперацыя: выдалілі пухліну шыйкі маткі.

— Скажыце, калі ласка, як было выяўлена захворванне?

— Я адчувала сябе зусім някепска. Але раптам захварэла на ангіну, і ў паліклініцы мне прапанавалі «праверыцца» ў гінеколага. Ён і запозрыў пухліну. Зрабілі стараннае даследаванне, дыягназ пацвердзіўся, і я прайшла курс лячэння...

У жанчыны быў выяўлен рак шыйкі маткі ў самай ранняй стадыі. Пасля своечасовай аперацыі і прамянёвай тэрапіі яна вось ужо шэсць гадоў добра адчувае сябе.

Рак жаночых палавых органаў (рак шыйкі і цела маткі, рак малочнай залозы, рак яечнікаў) часам можна выявіць толькі пры прафілактычным аглядзе жанчыны. Часцей за ўсё ён развіваецца на фоне запаленчага ці так званага перадракавага стану. Найбольш распаўсюджанае захворванне—рак шыйкі маткі. Ён даволі часта сустракаецца ў маладых жанчын.

Ёсць нямапа тэорый узнікнення рака, але найбольш прызнаны дзве: вірусная і канцэрагенная. Па механізму ўздзеяння на тканкі абедзве тэорыі маюць шмат агульнага. Так, вялікае значэнне надаецца паталагічнаму стану тканак. Эрозіі, старыя разрывы, паліпы, эрытраплакіі, лейкоплакіі і некаторыя іншыя захворванні лічацца перадракавымі. Вядома, зусім не абавязковы пераход кожнага з такіх захворванняў у рак. Своечасовае і правільнае лячэнне засцеражэ ад гэтага.

Немалое значэнне ў развіцці ракавай хваробы адводзіцца аборту. Вядома, што ў жанчын, якія рабілі абарты, рак назіраецца часцей і ў маладзейшым узросце.

Ці перадаецца схільнасць да рака па спадчынасці, канчаткова не ўстаноўлена. Ці можна заразіцца гэтай хваробай? Практыка паказвае, што рак не заразны.

Мы ўжо зазначалі, што з усіх злаякасных пухлінных захворванняў у жанчын часцей сустракаецца рак маткі.

...Хворая Ш. была дастаўлена ў акушэрска-гінекалагічнае аддзяленне Першай клінічнай бальніцы г. Мінска з глыбока запушчаным ракам маткі, яечнікаў, страўніка, печані і іншых органаў. Амаль усе ўнутраныя органы былі пашкоджаны пухлінай. У жанчыны была цяжарнасць тэрмінам 20 тыдняў. Адною з важных прычын запушчанага хваробы было тое, што жанчына доўгі час слухала «дасведчаных» суседак, а яны казалі, што «так бывае пры цяжарнасці». Між тым ракавае захворванне ў цяжарных жанчын развіваецца хутчэй, чым у нецяжарных. Небарака звярнулася да ўрача, калі яе хваробу ўжо нельга было вылечыць...

У нашы дні рак можна вылечыць своечасовай аперацыяй, прамянёвай энергіяй, хіміятэрапеўтычнымі прэпаратамі, а таксама камбінацыяй гэтых метадаў. Добрая вынікі бываюць толькі пры лячэнні ранніх форм хваробы.

Нязначнасць ранніх сімптомаў, а нярэдка нават бессімптомнае цячэнне рака шыйкі маткі патрабуюць ад урачоў пастаяннай нацырожанасці і прымянення найноўшых метадаў дыягностыкі. Такія метады на ўзбраенні нашых урачоў ёсць. Гэта люмінесцэнтная мікраскапія, гісталагічныя даследаванні, кольпаскапія.

Дзякуючы клопам нашай партыі і ўрада аб здароўі жанчыны ў Савецкім Саюзе, як нідзе ў свеце, ёсць усе магчымасці для ранняга выяўлення і вылечвання рака маткі. Широкая сетка жаночых кансультацый, проціракавых устаноў дае магчымасць не пакідаць ні адну жанчыну без медыцынскага нагляду.

Дзякуючы прафілактычным аглядам жанчын і ўдасканаленню метадаў дыягностыкі за апошнія гады значна зменшылася колькасць позніх форм рака шыйкі маткі. Лецаць ад ракавых захворванняў у спецыялізаваных установах, сетка якіх увесь час пашыраецца. Так, у Мінску нядаўна пабудаваны адзін з лепшых у краіне анкалагічны навукова-даследчы інстытут і анкалагічная бальніца з першакласным сучасным абсталяваннем.

Кожная жанчына павінна памятаць, што ёй неабходна правяраць сваё здароўе ў гінекалагічным кабінёце не менш двух разоў на год. Калі раней такія паходы адракаваліся толькі пажылым жанчынам, то сёння гэта датычыць жанчын усіх узростаў.

Асабліва ўважлівай павінна быць жанчына ў перыяд спынення менструацый (клімактычны перыяд), калі найчасцей развіваецца рак. Своеасаблівае клімактычнае перыяду заключаецца і ў тым, што на працягу яго могуць назірацца бязладныя выдзяленні. Такія парушэнні могуць сустракацца і пры ракавай хваробе.

У заключэнне яшчэ раз звяртаю вашу ўвагу на неабходнасць стараннага лячэння розных запаленчых захворванняў, эрозій, разрываў, эрытраплакіі, лейкоплакіі, паліпаў шыйкі маткі і іншых гінекалагічных расстройтваў. Трэба ведаць і захоўваць агульныя правілы гігіены жанчыны. І памятайце, што добрую кансультацыю вы можаце атрымаць толькі ў медыцынскай установе.

І. В. ДУДА,
акушэр-гінеколаг.

У АКНО СТУКАЕ ВЯСНА...

Кожная жанчына мае ў сваім распараджэнні бясшкодныя сродкі для адбелвання скуры. Самы даступны — сыраваша, ёю можна мазаць твар кожнай вечар. Праз 20—25 мінут змывайце халоднай вадой.

Добра адбелвае скуру лімонны сок — чысты або разведзены. Яго наносяць на вымыты і выцерты твар і пакідаюць так нанач. Калі скура ад гэтага пачырванее або стане свярбець, падсыпайце ў сок крышку пітной соды. Гэтая сумесь наносіцца на твар ватым тампоном. Калі ж праз некалькі гадзін зноў пачнецца сверб, то адразу ж зніміце маску ватым тампоном, змачыўшы яго воцатам.

Для адбелвання твару абцірайце яго некалькі разоў на дзень ваткай, змочанай у чыстым або разведзеным воцаце. Калі вынік гэтай працэдуры не задавальняе, можна паспрабаваць наступную сумесь: воцату 10 г, лімоннага соку 5 г, вады 5 г.

Пры вяснушках з вялікім поспехам можна скарыстаць туалетныя воды.

1. Пергідролу 10 г, гліцэрыну 10 г, спірту 20 г, вады 80 г.

2. Пергідролу 5 г, спірту 100 г.

Адною з гэтых сумесей некалькі разоў на дзень працірайце пігментаваныя ўчасткі. Але беражыце бровы і вейкі (змазвайце вазелінам або крэмам), інакш яны страцяць колер.

Калі гэтыя сродкі не дадуць належнай карысці, купіце адбелваючы крэм, у складзе якога ёсць ртуть. Гэтыя крэмы найбольш эфектыўныя, але ўжываць іх можна толькі пад наглядом урача-дэрматолога. Вялікая канцэнтрацыя ртуті можа парушыць функцыі нырак і іншых унутраных органаў.

У нас вырабляюцца крэмы, ад якіх скура лушчыцца і адбелваецца, а вяснушкі і іншыя пігментныя плямы знікаюць. Гэта «Метамарфоза», «Чыстацел» і «Вясенні». У іх 3—5% асаджанай ртуті. Калі эфект такіх крэмаў недастат-

Пяцьдзесят гадоў жыцця прысвяціла справе народнай асветы Ганна Аляксандраўна Мінаева. Цяпер яна на заслужаным адпачынку, але па-ранейшаму трымае моцную сувязь з 3-й школай горада Магілёва, дзе апошнія гады працавала. Нядаўна Ганна Аляксандраўна падарыла школе сваю багатую бібліятэку.

На здымку: Ганна Аляксандраўна Мінаева з чацверакласніцай Любай Кавалеўскай у бібліятэцы.

Фота Н. Жалудовіча (БЕЛТА).

Алёнка купаецца...
Фота У. Салаухіна.

ковы, можна даваць да 5% саліцылавай кіслаты (на 30 г крэму 1—5 г саліцылавай кіслаты), перад гэтым крэм неабходна расцерці ў фарфаравай ступцы з невялікай колькасцю касторавага масла або вадкага парафіну. Падліваць ёд у крэмы небяспечна для здароўя, бо ўтвараюцца вельмі ядавітыя рэчывы.

Пры вяснушках некаторыя ўжываюць гліцэрын. Абкруціце ваткай тонкую палачку, прамачыце ватку хімічна чыстым гліцэрынам і мажце кожную вяснушку 1—2 разы на дзень на працягу некалькіх дзён. Перад гэтым не трэба мыць твар або змазваць крэмам. Калі скура пачне лушчыцца, змажце яе тлустым крэмам, каб не патрэскалася. Калі вяснушкі не знікнуць, можна праз 1—2 месяцы паўтарыць лячэнне.

Існуюць яшчэ больш эфектыўныя сродкі барацьбы супраць вяснушак і пігментных плям, аднак не заўсёды бяспечныя. Ужываць іх можна толькі пад кантролем урача-дэрматолога.

ШТО ВЫ РОБІЦЕ ДЛЯ СВАЙГО ТВАРУ?..

Калі вы стаміліся, вам вельмі дапаможа кампрэс з дробачкі мяты і ліпавага цвету, завараных у двух літрах вады. Змочаны ў гэтым раствору махровы ручнік пакладзіце на твар і шыю. Зрабіце гэта некалькі разоў. Адрасу палля кампрэсу накладзіце пажыўную маску: чатыры сталовыя лыжкі аўсянкі, зваранай на малацэ, чайная лыжка мёду, 1/2 чайнай лыжкі лімоннага соку. Можна дадаць нацёртую моркву або гарбуз.

КАРЫСНЫЯ ПАРАДЫ

АФАРБОВКА ЖЫЛЛЯ

Каб наша жыллё было адначасова і прыгожае і ўтульнае, трэба як мага больш гарманічна спалучаць яго асобныя элементы—прасторы, афарбоўку сцен, падлогі і столі, мэблю.

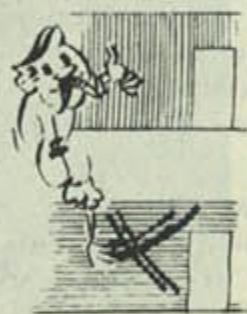
Прыемны выгляд інтэр'ера непасрэдна залежыць ад яго колеру. Пры гэтым заўсёды трэба мець на ўвазе прызначэнне, арыентацыю, велічыню, форму і вышыню памяшканняў, размяшчэнне вокнаў, характар мэблі.

Добра асветленыя паўднёвыя і заходнія пакоі можна фарбаваць у цямнейшыя, няяркія таны. І наадварот, тон афарбоўкі ўсходніх і паўночных памяшканняў павінен быць святлейшы, жыццядарасны. Для паўднёвага пакоя можна выбраць шэрую, карычневую або сінюю гаму, а для паўночных—светлыя і свежыя таны светла-сіняга, жоўтага, фісташкавага колераў.

Жоўты, або, як яго называюць, сонечна-жоўты колер, вельмі прыдатны для афарбоўкі розных памяшканняў. Белы колер дзейнічае супакойваюча. Прыемны тон—фісташкавы. Для спалучэння з больш эфектнай і каларытнай мэбляй, фіранкамі і падлогай удалы колер—охра.

У сучаснай кватэры з параўнальна невялікімі пакоямі не варта фарбаваць сцены ў цёмныя таны, бо гэта аптычна яшчэ больш паменшыць прастору. Столь у такіх памяшканнях раім фарбаваць у белы колер або ў колер сцен. Тады сцены і столь будуць нібыта аб'ядноўваць увесь інтэр'ер. Фарбаваць сцены ў розныя колеры крыху прэтэнцыёзна, і мы б раілі гэта рабіць толькі ў тых выпадках, калі вам хочацца падкрэсліць якую-небудзь частку памяшкання.

Трэба прымаць пад увагу размяшчэнне акна. Калі пакой параўнальна невялікі, то сцяна з акном павінна быць пафарбавана ў светлы колер. Гэта стварае ілюзію, нібыта ў пакой льецца вялікі паток святла. Сцяну насупраць акна таксама фарбуюць у светлыя таны, каб не памяншаць аптычна глыбіню памяшкання.

Вельмі часта на пафарбаваныя сцены наносаць бронзай гарызантальныя або вертыкальныя палосы. Не заўсёды гэта дарэчы, аднак, калі ўжо вы надумаліся нанесці такія палосы, то ўлічвайце вышыню пакоя. Вертыкальныя палосы павялічваюць, а гарызантальныя памяншаюць вышыню памяшкання.

Агульны пакой можна пафарбаваць больш каларытна і разнастайна. Аднак для спальні выбірайце спакойныя таны—фісташкавы, блекла-ружовы, светла-сіні, светла-аранжавы, жоўты. У рабочым кабінёце дарэчы будуць насычаныя сіні, фісташкавы. Кухню фарбуюць у светлыя таны, звычайна ў адзін колер.

.. ДЛЯ СВАІХ РУК?

Магчыма, у вас на рабоце забруджваюцца рукі, іх даводзіцца часта мыць. А гэта сушыць скуру, выклікае трэшчыны. У такім выпадку кожны раз пасля мыцця змажвайце рукі сумессю з адволькавых частак лімоннага соку, адэкалону і гліцэрыну.

Вялікую карысць даюць масаж і маскі. Вось працэдура, якая дапаможа вам захаваць рукі белымі і прыгожымі (але пэўны час яе трэба рабіць рэгулярна). У цёплую вадку ўсыпце крышку соды. Добрым туалетным мылам намыльвайце рукі і энергічна расцірайце іх шчоткай у вадзе. Спаласніце і сушыце, выціраючы кожны ногач паасобку, прычым ручніком старайцеся адсуnúць скуру вакол лунак ногцяў. Затым добра намажце пажыўным крэмам (ланалін) і масіруйце наступным чынам: расцірайце руку кругавымі рухамі ад

кончыкаў пальцаў да кісці і кожны палец паасобку ад ногця да далоні. Пасля масажу трэба наклаці маску. Робіцца гэта так. Адварыце дзве бульбыны, стаўчыце іх і дадайце па чайнай лыжцы мёду і лімоннага соку. Намажце рукі, абвяжыце пергаментнай паперай або нейлонавай касынкай. Якая працягласць маскі? Гэта залежыць ад таго, колькі часу ў вашым распараджэнні. Намыўшы рукі, змажце іх крэмам.

Ніколі не выкідайце лімонных скурак. Рукі, працёртыя імі, будуць мяккія і белыя, скура—эластычная.

Калі ў вас ламаюцца ногці, то неабходна паклапаціцца аб паліроўцы і саставу крыві. Звярніце ўвагу на ежу, прымайце кальцый і жалеза.

Раім вось яшчэ што: апусціце кончыкі пальцаў у слоік з цёплым аліўкавым маслам і патрымайце іх так не менш паўгадзіны. Потым пратрыце кожны ногач лімонам. Гэтую працэдуру трэба рабіць штодня на працягу 15 дзён.

ЗААХВОЧВАННЕ І ПАКАРАННЕ

Прафесар Н. ЛЯВІТАЎ

«Малайчына!» — падбэдзёрвае маці маленькага сына: ён зрабіў першы самастойны крок.

Дзяўчыцы першакласніцы, якая атрымала выдатную ацэнку па арыфметыцы, бацька гаворыць: «Ты вельмі ўзрадавала тату сваёй адзнакай. Вось так і далей вучыся!»

Маленькая дзяўчынка прыбрала свае цацкі і пазірае на маму. І калі маці не пахваліць яе, жаданне прыбіраць цацкі ў дзяўчынкі ў далейшым можа знікнуць.

Заахвочванне — у тым ліку і слоўнае — шмат азначае ў жыцці дзіцяці. Аднак, ухваляючы той або іншы ўчынак дзіцяці, трэба захоўваць меру. Хлопчыку ў прысутнасці мамы зрабілі прышчэпку. Яна кажа сыну: «Ты ў мяне малайчына, сапраўдны герой — не заплакаў». Але хлопчык справядліва зазначае: «У нас у класе ўсіх калолі, і ніхто не плакаў». Вядома, пахвала, ды яшчэ выказаная ў такой напышлівай форме, была лішняй.

Іншы раз дзеці атрымліваюць ад бацькоў «узнагароды». Малым даюць ласункі, цацкі. Школьнікі атрымліваюць падарункі рознай каштоўнасці, у залежнасці ад магчымасцей бацькоў.

Не трэба злоўжываць падарункамі. Нядобра, калі дзеці будуць надаваць ім асаблівае значэнне і не будуць звяртаць увагі на слоўнае ўхваленне. Адночы я чуў, як дзяўчынка са смуткам гаварыла, што яе сяброўка за выдатныя поспехі атрымала ад сваёй мамы ў падарунак цікавую гульню, а вось «мая мама за мае пяцёркі мяне толькі пахваліла і нічога не дала». Прывучайце дзяцей адносіцца да заахвочванняў не па іх матэрыяльнай каштоўнасці, а па тым цёплым пачуццям, якім яны прасякнуты.

— Мой атэстат, — гаварыла адна дзяўчына, успамінаючы свае школьныя гады, — вельмі абрадаваў бацьку. Ён ласкава пагладзіў мяне па галаве і сказаў: «Такая дачка — узнагарода мне і маці за ўсю нашу працу». Стаўшы ўжо дарослай, дзяўчына часта ўспамінала гэтыя словы бацькі і называла іх лепшым падарункам.

Дрэнна, калі заахвочваннямі злоўжываюць. У дзіцяці паяўляецца

ца прывычка ўсё добрае рабіць за нейкія прэміі. Дзяўчынка з папрокам гаворыць маці: «Як жа так? За пяцёрку па рускай мове ты мне купіла шакаладку, а за пяцёрку па арыфметыцы нічога не купіла». Назойлівасць дзяцей у патрабаваннях падарунка зусім недапушчальная. Трэба паступова прывучаць іх да ўсведамлення, што высокая паспяховасць, выдатная дысцыпліна і добрыя ўчынкі самі па сабе павінны прыносіць радасць.

Калі за добрыя ўчынкі дзяцей трэба хваліць, то за адмоўнымі павінна ісці пакаранне. Калі на дрэнныя ўчынкі дзіцяці не звяртаць увагі, то гэта можа быць успрынята ім як маўклівая згода з яго паводзінамі. Адночы адзін хлопчык, размаўляючы з настаўнікам, ужыў нядобры, вульгарны выраз. Настаўнік зрабіў яму заўвагу. Вучань жа адказаў: «Дома я часта так гавару і мне за гэта заўвагі не робяць».

Дзеці не павінны выходзіць так, каб у іх заставалася ўражанне, нібыта ўсе іхнія дрэнныя ўчынкі могуць, як кажуць, «сысці з рук». Беспакаранасць часта прыводзіць да безадказнасці, да недахопу патрабавальнасці да сябе.

Строгасць у выхаванні неабходна, але яна не павінна пераходзіць у суровасць і тым больш у жорсткасць. Ніколі не карайце дзяцей, калі вы чым-небудзь раззлаваны, раздражнены. Разгневаная маці або бацька, караючы дзіця, могуць «адвесці душу»: нагаварыць грубасцей, зняважаць дзіця, пакараць яго фізічна, а пасля шкадаваць аб гэтым, раскайвацца.

Пакаранне павінна адносіцца да пэўнага факту ў паводзінах дзіцяці. Караць можна, напрыклад, не за грубасць наогул, а толькі за пэўнае праяўленне грубасці. Дзіця павінна добра ведаць, чым менавіта яно правінілася.

Ніколі не рабіце неапраўданых абагульненняў. Адзін выпадак: дзяўчынка мыла пасуду і разбіла кубак. Маці робіць ёй вымову: «Якая ты няскладная! За што ні возьмешся — усё з рук валіцца». Такія характарыстыкі прыносяць толькі шкоду — яны азадачваюць дзіця, яно адчувае іх несправядлівасць.

Лепш за ўсё на дзяцей дзейнічаюць такія пакаранні, якія з'яўляюцца натуральным вынікам зробленага імі ўчынку. Вучань загуляўся на дварэ і не падрыхтаваў урокаў. За гэта яму забаранілі глядзець тэлевізар або ісці ў кіно. Гэтае пакаранне вынікае з самога ўчынку хлопчыка: ён нібы сам сябе пакараў.

Слоўнае пакаранне часцей за ўсё носіць форму вымовы. Нават самая строгая вымова не павінна быць грубай і зневажальнай для дзіцяці. «Я яго так прабрала, — кажа маці, — што ён будзе ведаць, як ашукваць мяне». А «прабрала» жанчына доўга, мнагаслоўна, голасна, стукала кулаком па сталё. Тая ж па зместу, але іншая па форме, больш спакойная размова хутчэй дасягнула б мэты.

Пакаранне можа быць пазбаўленне забаў або ўзнагарод. Напрыклад, дзіцяці не дазваляюць ісці ў кіно, не купляюць цацкі, пакідаюць без ласункаў. Гэты від пакарання звычайна дзейнічае на дзяцей, «кранае за жывое». Самі дзеці лічаць такія пакаранні мацнейшымі за самую суровую вымову. Аднак ніколі не трэба, караючы дзіця, пазбаўляць таго, што для яго карысна і неабходна. Вучань, прыйшоўшы са школы, паведамляе аб атрыманай двойцы. Маці пакідае яго на ўвесь дзень без прагулкі. Гэта вельмі неразумнае пакаранне, бо гуляць дзецям неабходна.

Ні ў якім разе недапушчальна фізічнае пакаранне дзяцей, бо яно зневажае не толькі дзіця, але і бацькоў: яны нібы распісваюцца ў сваёй бяссільнасці ўплываць на дзяцей сапраўднымі педагогічнымі метадамі.

Фізічныя пакаранні выклікаюць у дзяцей баязлівасць, маладушнасць, часам нават нервовы захворванні. Гэтыя пакаранні не пазбаўляюць ад заганы, а заганыюць яе ўнутр.

Пакаранне павінна адпавядаць цяжкасці віны дзіцяці. Часам бацькі парушаюць гэтае правіла. За нязначны ўчынак — строгая вымова, за горшы — беглая заўвага. Тлумачыцца гэта тым, што ў першым выпадку маці або бацька былі ў кепскім настроі, а ў другім — у добрым. У выніку дзіця больш звяртае ўвагі не на цяжар свайго ўчынку, а на настрой бацькоў.

Аднак заахвочванні і пакаранні не дадуць карысці, калі ў сям'і не будзе захоўвацца асноўная ўмова правільнага выхавання дзяцей — адзінства патрабаванняў. Выхаваючая лінія павінна быць адзінай ў адносінах заахвочвання і пакарання дзяцей.

КУЛІНАРЫЯ

СУП З ФРЫКАДЭЛЬКАМІ

Булён з ялавічыны працадзіце, дадайце парэзаных на кубікі моркву і бульбу, дробна пасечаныя цыбулю, пятрушку і сельдэрэй. Калі морква і бульба стануць амаль мяккія, пакладзіце перац, лаўровы ліст, соль, мясныя фрыкадэлькі і варыце да гатоўнасці.

Прыгатаванне фрыкадэлек: мяса разам з замочаным белым хлебам прапускаюць праз мясарубку, дадаюць дробна нарэзаную цыбулю, тоўчаны перац і размешваюць. Змочанымі вадою рукамі робяць маленькія круглыя фрыкадэлькі. На 500 г ялавічных касцей патрэбна 600 г бульбы, дзве морквіны, 1 цыбуліна, пятрушка, сельдэрэй, спецыі.

Для фрыкадэлек: 300 г ялавічыны, свініны або цяляціны (мякаць), 1 цыбуліна, 1 яйка, лустачка беллага хлеба, перац, соль.

ЗАПЯКАНКА З ЛІВЕРУ

Цялячы лівэр (лёгкія і сэрца) абмойце і зварыце ў падсоленай вадзе разам з карэннямі да мяккасці. Затым прапусціце праз мясарубку разам з кавалкам сырой свініны, дадайце пасераваную цыбулю, размочаныя молатыя сухары, перац і яйка. Старанна размяшайце гэту масу і пакладзіце на абмазаную тлушчам і абсы-

паную прасеянымі сухарамі бляху. Папырскаўшы гарачым свіным тлушчам, пячыце ў духоўцы, прыкладна, 1 гадзіну. На гарнір можна падаць бульбу, тушаную капусту, гародніну.

На 600 г лёгкіх і сэрца — 250 г тлустай свініны, 2 сталовыя лыжкі карэнняў, 1 цыбуліна, соль, 1 цэлае яйка або 2 бялкі, прыкладна 100 г молатых сухароў, 1 ст. лыжка свінога тлушчу (абмазаць бляху).

БУЛЬБЯНЫЯ ВАТРУШКІ З ГАРОДНІНАЙ

Вараную гарачую бульбу стаўчыце, старанна вымешайце, дадаўшы палавіну нормы яек. Лыжкай выкладвайце на бляху, змазаную маслам, і расплывайце на асобныя праснакі. Зрабіце паглыбленні ў гэтых праснаках і напоўніце іх гароднінным фаршам. Гатуюць яго так. Звараную капусту дробна шаткуюць, моркву рэжучь на маленькія кавалачкі і прыпускаюць у малацэ, а зялёныя кансерваваны гарошак даводзяць да кіпення (вадкасць зліваюць).

АПРАЦОЎКА МЯСНЫХ СУБПРАДУКТАЎ

Печань, сэрца, ныркі, лёгкія, мазгі, язык, вымя — так званыя субпрадукты — перад гатаваннем трэба апрацаваць.

Печань прамываюць у праточнай вадзе, асцярожна здымаюць плеўку і выразаюць грубыя жоўцевыя пратокі, нарэзаюць на лустачкі або кавалачкі.

Сэрца разразаюць папалам або на чатыры часткі, выразаюць крованосныя сасуды, вымываюць запечаную кроў.

Ныркі разразаюць уздоўж папалам, выразаюць мачавыя пратокі, мыюць у халоднай вадзе і 15—25 мінут вымочваюць у падкисленай воцатам вадзе (2 сталовыя лыжкі воцату на літр вады). Ныркі старых жывёлін (ялавічных, свіных) трымаюць 1,5—2 гадзіны ў халоднай вадзе і затым абварваюць.

Лёгкія прамываюць, закладваюць у кіпелі і вараць 15—25 мінут. Нарэзаюць на кавалачкі або прапускаюць праз мясарубку.

Мазгі вымочваюць у халоднай вадзе 1,5—2 гадзіны або на некалькі секунд апускаюць у салёны вар з воцатам (на літр вады 1 сталовая лыжка солі, 2 сталовыя лыжкі воцату) і здымаюць плеўку.

Язык прамываюць, саскрабаюць сліз і абварваюць.

Вымя вымочваюць у халоднай вадзе на працягу 1,5—2 гадзін, мяняючы ваду. Затым адварваюць да гатоўнасці ў салёнай вадзе.

Унутраныя органы жывёл гэтак жа, як і мяса, можна адварваць, тушыць, смажыць і запякаць.

Усё гэта перамешваюць разам з пасечанымі яйкамі і малочным соусам сярэдняй гушчыні. Прыгатаваныя ватрушкі заліваюць малочным соусам, пасыпаюць цёртым сырам і запякаюць у духоўцы.

На 8 бульбін патрэбна 200 г капусты і морквы, дзве сталовыя лыжкі зялёнага гарошку, 1 яйка і 1 сталовая лыжка алею.

На соус: па 1 сталовай лыжцы пшанічнай мукі і сметанковага масла, 1 шклянка малака, скрылёк сыру.

ГАЛУБЦЫ З КВАШАНАЙ КАПУСТЫ

Рыс, звараны да палавіны гатоўнасці, астуджаюць, змешваюць з мясным фаршам, пасераванай рэпчатой цыбуляй, соллю, перцам і зяленівам. Гэты фарш кладуць на лісты квашанай качанамі капусты (перад гэтым трэба адбіць лісце сечкай) і скручваюць галубцы. Кладуць іх радамі, заліваюць булёнам і тушаць у духоўцы.

Пры падачы паліваюць сокам, які выдзеліўся пры тушэнні галубцоў, і пасыпаюць зяленівам пятрушкі.

На 400 г капусты — 250 г ялавічыны, паўшклянкі рысу, цыбуліна, 40 г маргарыну, зялёнага, соль, перац.

КЕКС З ДЖЭМАМ

Развядзіце шклянку джэму ў дзвюх шклянках вады пакаёвай тэмпературы. Дадайце ў раствор паўтары шклянкі цукру, шклянку алею (сланечнікавага або кукурузнага) і 2 яйкі. У гэтую сумесь (увесць час памешваючы яе) трэба ўсыпаць 3 шклянкі пшанічнай мукі. Можна адну шклянку мукі замяніць маннымі крупамі. У цеста дадайце чайную лыжку пітной соды і паўшклянкі ачышчаных пасечаных арэхаў.

Бляха або форма павінны быць змазаны тлушчам і пасыпаны злёгку мукой.

Кекс пячэцца 30 мінут. Калі астыне, пасыпце яго цукровай пудрай.

ХАЛВА З МАННЫХ КРУП З ПАВІДЛАМ

Шклянку манных круп трэба падсмажыць на алеі (тры лыжкі алею на шклянку круп). Смажце крупы, аж пакуль яны не падрумяняцца.

Прыгатуйце сіроп. Для гэтага вам спатрэбяцца шклянка павідла, тры шклянкі гарачай вады і 3—4 сталовыя лыжкі цукру. Давядзіце сіроп да кіпення, дадайце ў яго карыцу, ванілін або цэдру лімона. Калі сіроп будзе гатовы, заліце ім пад-

смажаныя манныя крупы, добра перамяшайце і здыміце з агню. У атрыманую масу можна дадаць падсмажаны міндаль.

Калі халва астыне, нарэжце яе на кавалачкі і пасыпце цукровай пудрай.

СМАЖАНКА З САЛЁНАЙ ТРАСКІ

Траска — вельмі танная рыба, але некаторыя гаспадыні не купляюць яе: не падабаецца спецыфічны марскі пах. Аднак яго можна лёгка ліквідаваць. Для гэтага дастаткова перад гатаваннем патрымаць рыбу некалькі мінут у вадзе з воцатам.

Вымачыце салёную траску ў вадзе і зварыце ў пахучым адвары. Пахучы адвар вараць так: у пасуду з вадою кладуць па смаку соль, перац гарошкам, моркву, цыбулю, пятрушку і сельдэрэй і вараць пры правы пры слабым кіпенні 5—7 мінут, а потым ужо кладуць рыбу.

З варанай рыбы дастаньце косці. Нарэжце на кавалачкі вараную бульбу, змяшайце яе з рыбай, дадайце злёгку падсмажаную цыбулю і ўсё гэта абсмажце на алеі. Перад падачай на стол можна пасыпаць смажанку зяленівам пятрушкі.

Іх разлучыла вайна, раскідала па розных краінах... Вайна забрала іхніх бацькоў. 23 гады сёстры не бачыліся, не ведалі адна пра адну. Люду выхаваў дзіцячы дом. Яна стала настаўніцай. Галю прытулілі добрыя людзі з Польшчы. Чужыя, але сардэчныя людзі дапамаглі ім знайсці адна адну, сустрэцца. І вось — гэтая сустрэча. Знаёмчэся: Людміла Лявіцкая (злева) і Галіна Гульмантовіч.

Фота А. Велікасельца.

„КРЫНІЦА“ — НОВАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЗДРАЎНІЦА

Сотні працоўных адпачывалі ў Ждановічах, тысячы дзяцей пабывалі тут у піянерскіх лагерах. А сёлета ў студзені звыш двухсот чалавек з прафсаюзнымі пучёўкамі прыехалі сюды ў новую здраўніцу — санаторый «Крыніца».

У светлым пяціпавярховым будынку могуць размясціцца адначасова 250 чалавек. Палаты, разлічаныя на аднаго і на двух адпачываючых, абстаўлены сучаснай зручнай мэбляй. Ёсць глядзельная зала на некалькі соцень чалавек, дзе можна паказваць шырокаэкранныя фільмы, ёсць бібліятэка з чытальняй, прасторная сталовая. У лячэбным корпусе — зала лячэбнай фізкультуры, водалячэбніца, розныя лабараторыі і кабінеты з найноўшым медыцынскім абсталяваннем.

Побач з галоўным корпусам — павільён, які дорыць людзям цудоўную мінеральную ваду, што па сваіх хімічных і лячэбных уласцівасцях набліжаецца да славутай трускавецкай.

Першая чарга новай беларускай здраўніцы прыняла адпачываючых. А будаўнікі працягваюць работы. Сёлета будуць гатовы яшчэ два корпусы на 150 месцаў. У бліжэйшыя гады намываецца будаўніцтва двух пансіянатаў на тысячу месцаў і водагразлячэбніцы.

На здымку: галоўны корпус санаторыя «Крыніца».

ПІШЫЦЕ СВАЕ АДРАСЫ!

Паважаная чытачка К.! Калі Вы хочаце атрымаць адказ на Ваша пытанне — дашліце свой адрас. Тое ж датычыць і дзяўчыны, якая падпісалася Галя З.

Яшчэ раз напамінаем нашым чытачкам. Не на ўсе пісьмы медыцынскага і асабістага характару рэдакцыя можа адказаць праз часопіс. Калі хочаце атрымаць адказы — пішыце свае адрасы.

ГУМАР

СУЦЯШЭННЕ

— Тата, — кажа маленькі Манс, — у задачы, якую ты мне ўчора рашыў, ёсць памылка.
— Ды што ты кажаш? Вось бяда!
— Не бярэ гэта блізка да сэрца, тата, іншыя таты тансама не здолелі яе рашыць.

У КОЖНАГА — СВАЕ

У Адама, магчыма, былі свае непрыемнасці, але яму ніколі не даводзілася чуць ад Евы расказаў пра ўсіх тых мужчын, за якіх яна магла б выйсці замуж.

У ПЕРШЫМ КЛАСЕ

— Колькі будзе, калі восем падзяліць папалам?
— Калі ўдоўж, дык тры, а калі ў шырыню, то нуль.

НЯЗРУЧНАСЦЬ

— Дык вы размаўляеце ў сне? — перапытаў урач хворага. — Але калі вы жывяце адзін, то гэта нікому не замінае.
— Ваша праўда, — адказаў хворы, — але мае таварышы па службе з мяне смяюцца.

ТЛУМАЧЭННІ ДА СТАРОНКІ МОД

1. Вясенні касцюм з фасоннай тканіны з арыгінальным каўняром. Касцюм дапоўнен белай блузкай без рукавоў.

2. Аднабортны касцюм з тканіны ў няяркую палоску. Пінжак з доўгімі вузкімі штрыфлямі. Ззаду разрэз.

Плацце з лёгкай шарсцяной тканіны будзе добра выглядаць на поўнай фігуры. Спадніца наперадзе закладзена сустрэчнымі складкамі.

3. Маленькае вячэрняе плацце для канцэрта, тэатра, святочнага вечара. Яно пашыта з тонкай чорнай шэрсці, крой «прынецс», аздоблена карункавымі рукавамі, звязанымі кручком. (Спосаб вязання глядзіце ў дадатку).

4. Плацце з клятчастай тканіны. Спадніца закладзена сустрэчнай складкай, рукаў вузкі, доўгі. Гэта плацце можна пашыць у трох варыянтах. Выкрайка даецца ў дадатку да часопіса. Там вы знойдзеце і варыянты да яго.

5. Выхадны касцюм з шарсцянога крэпу. Дадаткі да яго — блузка і маленькі капялюшык з узбекскага шоўку «бекасаб» (ён скарыстоўваецца ў народным касцюме). Жакет прамы, без каўняра і засцежкі, кішэні праразныя. Спадніца прамая. Блузка тыпу мужчынскай кашулі; на планку засцежкі прышпіляецца руш. Пояс з тканіны блузкі — жорсткі, здымны.

На першай старонцы вкладки: дэлегат XXIII з'езда КПСС лепшая апаратчыца Гродзенскага азотна-тукавага завода Раіса Сянько.

Фота Л. Папковіча.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, М. А. ЖЫДОВІЧ, Р. У. КУДРЭВІЧ, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА, В. А. ЧАРНЯўСКАЯ.

АТ 03384. Журнал «Работница и крестьянка» на беларускім мове. Выданне ЦК КП Беларусі.

Падп. да друку 1/III-66 г. Друк. арк. 5,5. Аўт. арк. 7,3. Папера 60×90¹/₂. Адрас рэдакцыі: Мінск, Ленінскі праспект, 77.

Тэлефоны: адказн. рэдактара — 6-17-51, адказн. сакратара, аддзела прамысловасці — 6-38-14, аддзелаў сельскай гаспадаркі і культуры — 6-38-24.

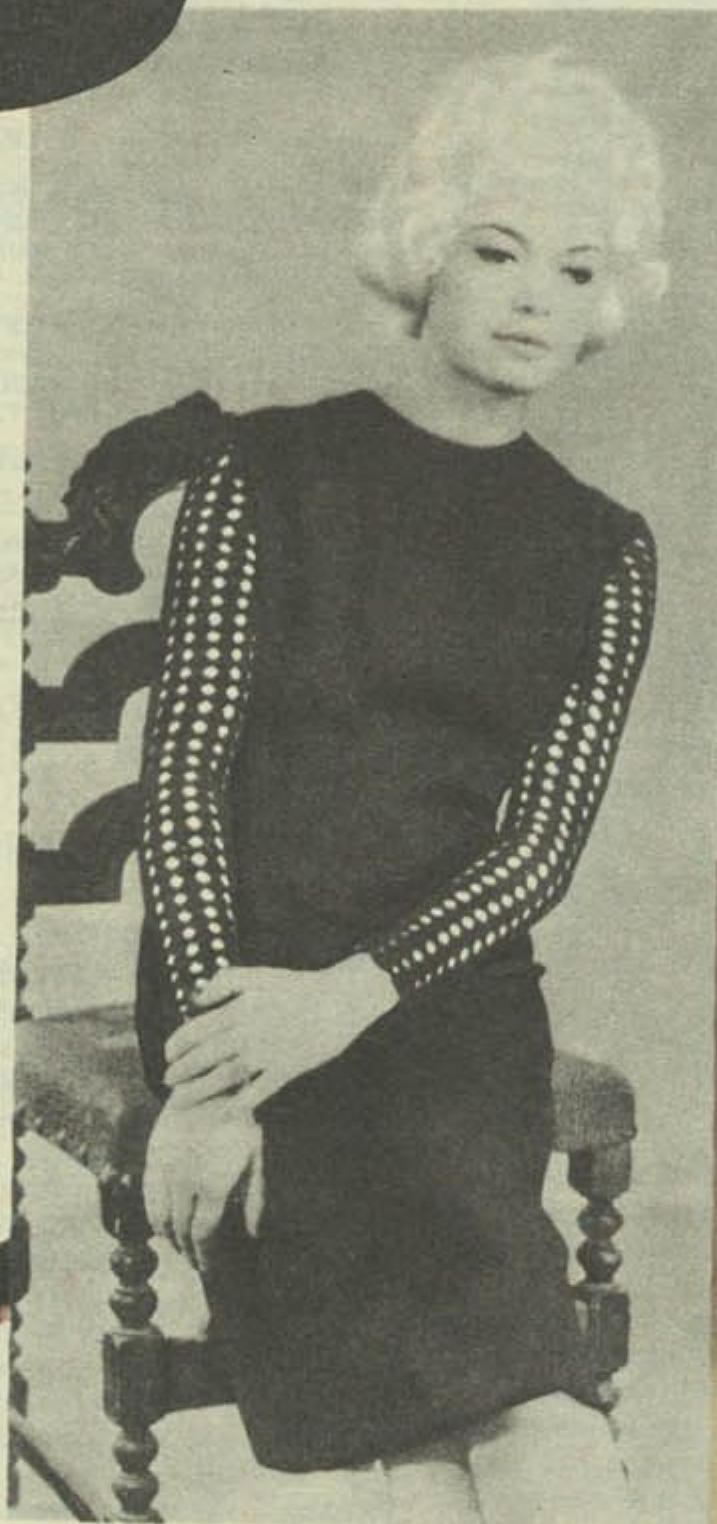
Друкарня выдавецтва «Звязда», Мінск. Цана 18 кап. дадатак — выкрайка. Тыраж 168 640 экз. Зак. 83.

1

Моды

13207

3

74995

4

2

